

In dit nummer:

- 155 De God van Christus
H. de Jong
- 156 Het fundament in India (3)
W. Smouter
- 159 Ik ben Hij
B. Wielenga
- 160 Wat mij bezielt
H. Algra
- 162 Wat mij bezielt
Jeannette Westerkamp
- 164 In memoriam, Juliette
P.A. Strating
- 165 Een moeder over haar zoon;
de vijfde brief
- 167 De grondslag van onze
zekerheid (1)
Van Kampen

Opbouw

Tot opbouw van het gereformeerde leven

Paarse mystiek

leren, het inspelen op multimedia in opnieuw te bepalen onderwijsprogramma's, het verbeteren van de kwaliteit van onderwijspersoneel en -organisaties en het vervlechten van onderwijs en samenleving.

Vooruitgang

Mij zijn een aantal dingen opgevallen toen ik het verslag van het kennisdebat las. Vooral toch de optimistische toon ervan.

Minister Ritzen concludeerde dat maar weinig mensen aan doemdenken lijden als het om de toekomst gaat. „Er straalt een geloof uit de meeste bijdragen. Het geloof dat het wel wat wordt met de toekomst en dat we die ook kunnen beïnvloeden.”

Twintig jaar geleden schreef professor

*Er is
zoveel informatie,
maar wat is
de betekenis
ervan?*

Goudzwaard het boeiende boek *Kapitalisme en vooruitgang*, waarin hij erop wijst hoe sterk de westerse maatschappij gedreven wordt door het vooruitgangsgeloof. De moderne mens gelooft dat de samenleving maakbaar is. Techniek en wetenschap krijgen hier een verlossend karakter aangezien.

Het vooruitgangsgeloof als een geseculariseerde heilsverwachting. In het postmoderne denken van de laatste jaren is het vooruitgangdenken in ongenade gevallen. Maar zie hier: in het kennisdebat is het springlevend aanwezig. Kennis is de sleutel naar het paradijs... „Wat we nodig hebben is kennis: kennis om te kunnen werken (...), kennis om te kunnen samen-

leven (...) en kennis om te kunnen zijn.” Een 'paarse' mystiek?

Pas op de plaats

„Steeds meer kennis is nodig voor de samenleving als geheel en voor ieder individu afzonderlijk. Dit is een gevolg van maatschappelijke ontwikkelingen op economisch, sociaal-cultureel en mentaal terrein.”

We moeten natuurlijk niet ons hoofd in het zand steken, maar ik zou hier toch wat vragen bij willen stellen. Is het wel zo verstandig om alleen maar mee te rennen met de versnelling van de samenleving? Moet het nog meer, nog intensiever, met een steeds verdergaande verknoping van technologie met het 'gewone' leven? Wordt de informatietechnologie niet benauwend dominant? Techniek is toch niet alleen maar zegen? Is het niet zo dat door de overvloed aan informatie vele mensen gestresst worden en het gevoel krijgen dat ze afgestompt worden? Dat ligt toch zeker niet alleen maar aan een gebrekkige manier van omgaan met informatie!

Het recente pleidooi voor 'onthaasting' is evenzeer van belang als het leren omgaan met informatietechnologie. Het is misschien goed om een pas op de plaats te maken om eens na te gaan wat nu eigenlijk de waarde van een bepaald brokje informatie is. Het gaat immers om de betekenis van het brokje informatie!

Juist hier ligt in onze tijd een probleem. Er is zoveel informatie, maar wat is de betekenis ervan? Het debat over informatietechnologie dient gerelateerd te zijn aan waarden. Waar willen wij als samenleving nu eigenlijk naar toe?

Misschien is het zo gek nog niet om in sommige gevallen een stop op informatie te zetten, zodat informatie ons weer iets kán zeggen...

Timon Ramaker, Eck en Wiel

Bent u vertrouwd met CD-ROM, een modem, Windows 95? Heeft u (met succes) op het Internet gesurft?

De komst van de moderne informatie- en communicatietechnologie heeft veel veranderd.

Volgens deskundigen zal zij haar greep op de samenleving alleen maar versterken. Wat betekent dat voor de toekomst? Dat was de vraag die tijdens het nationale kennisdebat centraal stond.

De Minister van Onderwijs riep een jaar geleden het projectbureau 'Kennis voor morgen' in het leven.

Een jaar lang heeft dit bureau door allerlei regionale debatten, een website, De Kenniskrant, een Kennisfestival en andere activiteiten het nationale kennisdebat proberen aan te sturen. Iedereen kon zijn of haar mening geven over de vraag: is onze kennis nú toereikend voor onze behoeften in de toekomst?

Volgens het presidium van het debat moet het 'Nationaal Programma Kennisinfrastructuur 21e eeuw' voor een vloeiende overgang naar de kennissamenleving zorgen. Dat programma omvat: het leggen van een maatschappelijk fundament voor levenslang

Veertiendaagse uitgave van de
gereformeerde persvereniging opbouw

Redactie

Drs. H. Algra
Ds. J. Bouma
A. Hartkamp
Drs. P.J. van Kampen
J.J. Lakerveld
Ds. J.M. Mudde
Ds. K. Muller
Ds. W. Smouter
J. Westerkamp-Stegeman

Adres van de redactie

Ds. K. Muller,
Oude Veenscheiding 15,
8446 LC Heerenveen.
Telefoon: 0513-653620
Telefax: 0513-653632.

**Alle kopij dient uiterlijk dinsdags, in de
week voorafgaande aan de week waarin
Opbouw zal verschijnen, bij de redactie
binnen te zijn.**

Kerknieuws/Onder andere(n)

A. Hartkamp,
Groenord 92,
2401 AG Alphen aan den Rijn.
Telef./telefax 0172-445872.

Abonnementen en ledenadministratie

M. van Veelen-Vreugdenhil
Administratie Opbouw
Hunze 16
2911 EH Nieuwerkerk aan den IJssel
Tel. 0180-320205.
Gironummer 404945 t.n.v.
Geref. Persvereniging Opbouw.

Lidmaatschap Persvereniging

Aanmelding door overschrijving van min.
f 25,- contributie op bovenstaand
gironummer.

Abonnementen

Het aanvragen of opzeggen van
abonnementen uitsluitend bij de
administratie. Abonnementen kunnen ieder
moment ingaan, doch slechts per 31
december eindigen. Opzeggen uiterlijk tot
15 november.

Abonnementsprijs

Bij vooruitbetaling te voldoen.
f 68,- per jaar of f 38,- per half jaar.
Voor studenten f 34,- per jaar.
Buitenland f 112,- per jaar of f 124,- per
luchtpost. Chequekosten buitenland: f 15,-.

Advertenties

Tarief: 68 ct. per mm. bij 45 mm. breed
(excl. 17,5% BTW).
Advertenties inzenden tot woensdag 8.30
uur, anderhalve week vóór
verschijningsdatum. Familieberichten
uiterlijk vrijdagmorgen, in de week voor
verschijning. Advertenties en
familieberichten rechtstreeks naar Nedag,
t.a.v. het bedrijfsbureau.

Technische realisatie

Nedag Grafisch bedrijf b.v.,
postbus 208, 3770 AE Barneveld,
tel. 0342-410760, fax 0342-492542.

Druk

'Steenbergen', Zeist.

Opbouw wordt gedrukt op
gerecycled papier.

Dit tijdschrift wordt ten behoeve van
iedereen, die niet op de gebruikelijke
manier kan lezen, uitgegeven op
geluidscassette en/of in braille
of grootletter. Informatie en opgave:
CBB, Christelijke Bibliotheek voor
Blinden en Slechtzienden, Postbus 131,
3850 AC Ermelo, tel. 0341-551014.

ISSN 0030-3356

Kalender

van Ned. Geref. bijeenkomsten van
meer dan plaatselijk belang.

Opgave: telefoon 0513-653620; tele-
fax: 0513-653632; E-mail:
kmuller@epsilon.nl

- 8 mei NGJ Jeugddag te Wezep;
thema: Kijk eens anders!
- 10 mei Zendingsvoorjaarsvergade-
ring Leerdam
- 10 mei Jaarvergadering S.O.S. te
Amersfoort;
info: 043-3615275
- 14 mei Voorjaarsvergadering SEV,
Jeruzalemkkerk, Utrecht;
19.30 uur
- 22 mei Predikantenconferentie te
Apeldoorn; 10.00 uur
- 12 juni Uiterste inzenddatum Lan-
delijke Vergadering 1998
- 2 okt. Vrouwencontactdag te
Zwolle; info voor stands:
038-4531945
- 25 okt. Centrale Diaconale Confe-
rentie te Apeldoorn; onder-
werp: Kerk en gevangenen
- 8 nov. Zendingsnajaarsvergade-
ring Leerdam
- 7 mrt. '98 Opening Landelijke Verga-
dering 1998

Ontvangen boeken

Ds. Ph. Troost,

Achter het witte gordijn;

Actuele preken over de tabernakel

105 blz., f 22,50

ISBN 9055600911

Uitg.: De vuurbaak, Barneveld

Inez van der Zee,

Ik kom van ver;

een persoonlijk verhaal over incestverwerking en
therapie

120 blz., f 19,75

ISBN 9055601012

Uitg.: De Vuurbaak, Barneveld

Hans Bouma,

Schubertiade;

Franz Schubert poëtisch

72 blz., f 17,50

ISBN 9024279283

Uitg.: Kok Lyra, Kampen

Douwe N. Wouters,

De groene regenboog;

Bijbels perspectief in uitzichtloze situaties

172 blz., f 34,50

ISBN 9024278449

Uitg.: Kok, Kampen

Nelly Boot en Marja Brak (red.),

Als een stad op een berg;

Evangelisatie vanuit de gemeente

111 blz., f 15,50

ISBN 9023903331

Uitg.: Boekencentrum, Zoetermeer / IZB, Amers-
foort

Alister McGrath, Ik twijfel;

Een eerlijke bespreking

125 blz., f 21,50

ISBN 9023905563

Uitg.: Boekencentrum, Zoetermeer

Edwin D. Roels,

Hij zorgt voor U;

Woorden uit de bijbel voor zieken

48 blz., f 2,95 (500 of meer ex.: f 1,50)

Stichting voor wereldwijde bijbelverspreiding,
Maassluis

Dr. Chr. Fahner,

Zending en bijbelvertaalwerk

in het spoor van de Reformatie (1500-1700)

56 blz., f 9,50

ISBN 9072462211

Uitg.: Willem de Zwijgerstichting, Apeldoorn

De God van Christus

„Een ieder die verder gaat en niet blijft in de leer van Christus, heeft God niet...”

II Johannes : 9

H. de Jong, Zeist

'God mag weer', schettert het op het ogenblik door de media. 'God mag weer', getuige bijvoorbeeld het motto van de boekenweek 'Mijn God'. Haast plotseling is deze omslag gekomen. Wat een paar jaar geleden nog ondenkbaar was, is nu realiteit. Ik moet trouwens zeggen dat dit zinnetje, 'God mag weer', mij tegenstaat. Wie enig Godsbenul heeft weet dat het er niet om gaat of God van ons mag maar of wij van God mogen. Hoe komt men er eigenlijk toe dat andersom te zeggen!? Maar goed, over die merkwaardige omkering in het religieuze wil ik het nu verder niet hebben. Laat ik maar uitleggen wat men met het gezegde bedoelt.

Sinds de zestiger en zeventiger jaren was er moed voor nodig om God publiek ter sprake te brengen. Daar kreeg men een rood hoofd bij en men stotterde alsof het over een taboe ging.

En nu is dat weer anders geworden. Openlijk en vrijmoedig noemen mensen weer Gods naam, in de krant, voor radio en teevee. Dat is inderdaad een opmerkelijke verandering. Er is wel eens gezegd dat de moderne mens te groot, te volwassen voor godsdienst geworden is, maar dat wordt door dit onloochenbare feit van de hernieuwde opleving van de religie gelogenstraft. Godsdienst laat zich niet definitief afschaffen. Het is in Rusland bijna een eeuw lang stelselmatig geprobeerd, maar na de val van het communisme blijkt de religie daar springlevend. En dat maken we nu in de secularisatie-woestijn van het Westen ook mee. Dat godsdienst terug is van weggeweest.

God en Christus

Kunnen wij met deze nieuwe ontwikkeling blij zijn? Niet onverdeeld, ben ik bang. Wat terugkeert is wel de religie,

maar niet langer vanzelfsprekend de christelijke religie. Dat God weer mag wil helemaal niet zeggen dat Christus nu ook weer mag. De god die weer mag is een andere dan de God die onze ouders en grootouders vereerd hebben: de God van de bijbel. De God van de bijbel is namelijk onlosmakelijk verbonden aan Jezus Christus en diens naam is ook vandaag nog steeds het teken dat weersproken wordt. Je zou daarom het proces van de afgelopen dertig, veertig jaren toch nog anders kunnen zien dan als een eb en vloed in het godsdienstige. Dat we daarin namelijk te maken hebben gehad met een toeval van de boze. Dat hij in onze cultuur de namen God en Christus van elkaar los heeft willen maken. Dan was het dus in de voorbije tijd niet zo dat men God kwijt wilde maar dat men alleen maar de God van Christus kwijt wilde. Even heeft het weliswaar geleken dat met Christus God zelf ook verdween, maar meer dan schijn was dat niet. Nee, God moest een leeg woord worden waar iedereen zijn eigen invulling aan

God mag niet weer de christelijke inkleuring krijgen!

kon geven. En dat zie je nu ook gebeuren. U moet dan ook door het verraderlijke van dat boekenweek-motto heenzien. 'Mijn God', dat is niet bedoeld als een belijdenis dat de God van de bijbel weer de God van de moderne mens is geworden, zoals de oude psalmbelijming zei: „Want deze God is onze God” (Psalm 48:6). Welnee, 'mijn God', daarmee bedoelt men de god die er *van mij* mag zijn, de god die er *uitziet zoals ik dat wil*. Zoals iemand kan zeggen 'mijn hond' en dan een beest bedoelt dat zijn dressuur heeft ondergaan. Dit betekent dan ook dat men het over één ding eens is: God mag niet weer de christelijke inkleuring krijgen! Dat is geweest en dat willen we nooit weer terug. Inderdaad, zoals het in de tweede psalm gezegd wordt: „Laat ons zijn banden

scheuren en zijn touwen van ons werpen”.

'Hier is uw God'

God zit aan Jezus Christus vast, dat is wat we vandaag met grote nadruk moeten zeggen. Zonder Christus hebben wij geen God. De God die wij hier aanbidden is de God en Vader van die Jezus Christus die met doorboorde handen en voeten aan het kruis gehangen heeft. God schaamt zich niet, wil dit zeggen, de Vader van deze verworpen Christus te zijn. Waarom is dit zo onopgeefbaar voor ons? Wel, in de psalm (113) staat: „Wie is als de HERE, onze God, die zeer hoog woont, die zeer laag neerziet, in de hemel en op de aarde?” Wij hebben een God die het zeer hoge en het zeer lage weet te verenigen, die zijn hoogheid niet gebruikt om over alles wat in de laagte zit heen te zweven. Hij is *als God* afgedaald in onze diepte, in de menselijke ellende van armoede, smaad, ziekte en dood. Dat heeft Hij in Christus gedaan. En daarmee is tegen ons gezegd dat wij aan alles wat veracht is bij de mensen niet voorbij mogen leven. Iemand heeft eens gezegd: „Hüte dich für den Menschen dessen Gott im Himmel ist”, dat wil zeggen: „Pas op voor de mens wiens God in de hemel woont”. De bedoeling van deze spreuk is niet aanstonds duidelijk, maar ik leg hem zo uit: Neem je in acht voor mensen die het in het godsdienstige enkel in de hoogte zoeken. Daar moet je erge dingen van vrezen. Daar moeten vooral degenen die in de schaduwkant van het leven zitten erge dingen van vrezen. Nu, dat is inderdaad een levensgroot gevaar bij die hernieuwde belangstelling voor de religie. Dat het een *egotripperij* wordt, een hogerop zoeken met verwaarlozing van de naaste die aan de kant van de weg ligt. Daartegenover predikt de Schrift, met een uitgestrekte vinger naar Golgota wijzend: Zie, hier is uw God! En wie deze God dient, die kan en wil om de ellende in deze wereld niet heen.

De leer van Christus

Hierboven staat een woord uit de

tweede brief van Johannes. Johannes heeft ze ook gekend, de mensen die het religieus hogerop zochten en die daardoor niet meer zagen wat zich rondom hun voeten afspeelde. Johannes noemt dat een *verder gaan* en een niet blijven in de leer van Christus.

Verder gaan? Inderdaad maakt dit soort religie de indruk een stap voorwaarts te zetten en zo hoger uit te komen dan voor gewone stervelingen mogelijk is. Ze waren begonnen, de mensen uit Johannes' gemeent, met de leer van Christus. Maar, stelden ze teleurgesteld vast, daar kom je niet ver mee.

Je blijft daarmee altijd maar in de laagte, in de misère, in de buurt van het kruis. Een eenzame bezoeken, een bedroefde opbeuren, een naakte kleden, ach, wat voor geestelijke groei valt daar nu van te verwachten, wat voor religieuze zoden zet dat nu aan de dijk? Het is goed en nuttig, hoor, maar je moet daar toch niet bij blijven. Je moet (hoort u het?) verder gaan, hogerop komen. Maar de apostel waarschuwt: Zo bereik je God niet. „Wie verder gaat en niet blijft bij de leer van Christus, die heeft God niet”. Ja, het is waar, dat opwieken op de vleugels van de geest, pardon: de Geest, schijnt je verder te brengen, schijnt je dichterbij God te brengen. Maar schijn bedriegt. „Wie in de leer van Christus blijft, die heeft zowel de Vader als de Zoon.” Wel eens over nagedacht, waarom wij God Vader noemen? Dat is om zijn Zoon. En daarom: Wie de Zoon heeft, die heeft de Vader. Wie belijdt dat de Zoon in de nederigheid van het vlees gekomen is, die heeft God als Vader. De weg naar God loopt door de diepte.

Hoe nodig is het vandaag elkaar op de duidelijke leer van de Schrift te wijzen! Om zo op het nauwst in gemeenschap met Christus te worden gebracht. Wij willen in Hem blijven, wij willen in zijn leer blijven. Schrik niet van dat woord *leer*. Er zijn er die bij een leerstuk dan niets anders kunnen denken dan aan een stuk leer, droog en taai. Niet nodig! De leer van Christus, dat is het onderwijs van de Meester. Dat Hij met woord en daad omzag naar het verachte en het verworpene. En zijn kruis is daarvan de bezegeling. 'Mijn Verlosser hangt aan 't kruis'. De God van deze Verlosser, of Hij nu in het publieke leven een *come back* beleefd of niet, – Die willen wij dienen, liefhebben en eren. Geloofd zij God met diepst ontzag!

Het fundament in India (3)

W. Smouter, Breukelen

Zelfs tijdens lessen in India kan ik niet buiten de belijdenis van de Dordtse Leerregels. En de belijdenis als geheel kan ons helpen bij de noodzakelijke bezinning op het werk van Christus, het fundament van de kerk. Maar we moeten er niet te gauw van omvallen, wanneer iemand bij bepaalde formuleringen van die belijdenis bedenkingen uit, zonder af te doen aan het fundament. Er zijn verschillen van inzicht, die je aan Christus moet overlaten, in plaats van er zijn kerk om te scheuren.

Deze lijn zetten we uit in de vorige twee artikelen. In deze laatste bijdrage wil ik dit nu toespitsen op de omgang met de Dordtse Leerregels. Ze vormen het duidelijkste voorbeeld waarbij de besproken leer (Gods verkiezing en het absolute karakter van de genade) voor ons van groot belang is, terwijl bepaalde formuleringen ervan in onze kerkdiensten moeilijk te plaatsen zijn. Het is of de opstellers dat zelf beseft hebben, als je het Besluit leest dat op de artikelen volgt. Terwijl het voorwoord van de Catechismus aanbeveelt om de inhoud ervan geregeld een ruime plaats te geven in de kerkdiensten, zegt het nawoord van de Dordtse Leerregels vooral dat we met de besproken zaken binnen de perken van de Bijbel moeten blijven. Er wordt aanbevolen om de besproken leer „zowel mondeling als schriftelijk, tot eer van God, heiliging van het leven en troost van de verslagen harten te onderwijzen; met de Schrift naar de overeenstemming van het geloof niet alleen te denken maar ook te spreken; en tenslotte zich van alle manieren van spreken te onthouden, die de perken die ons door de ware zin van de Heilige Schrift zijn gesteld, te buiten gaan”. Daarin lees ik het besef, dat wat in de Leerregels beleden wordt over Gods eeuwige verkiezing en verwerping, het risico in zich draagt dat je er al voortredenerend mee op de loop gaat. Je kunt dan conclusies trekken, die wel logisch zijn maar niet binnen

de perken van de Heilige Schrift blijven.

Five points: TULIP

In India kwam ik op dit vlak zowel iets negatiefs als iets positiefs tegen. Vanuit de Presbyteriaanse universiteit in Korea (en daarachter staan gereformeerde Amerikanen) kenden de docenten daar niet zozeer de DL zelf, als wel een sterk verkorte versie ervan. In boekjes las ik over *'the five points of calvinism'*. Ze werden samengevat in het oer-Hollandse woord TULIP, maar dan als een afkorting voor achtereenvolgens: Total deprivation, Unconditional calling, Limited atonement, Irresistible grace, Perseverance of the saints. In het Nederlands gezegd, maar dan raak je het handige tulp-woord kwijt: de totale verlorenheid, onvoorwaardelijke roeping, beperkte verzoening, onweerstande-

onze geloofskeus en Gods verkiezing samengeweven tot een feestkleed

lijke genade en volharding der heiligen. Wat bij mij bleef haken was de uitdrukking 'Limited atonement', beperkte verzoening. Dat wil zeggen, dat de verzoening beperkt is tot de uitverkorenen: Jezus stierf alleen voor de uitverkorenen. Dit is nu typisch iets wat je logisch wel kunt concluderen, maar wat niet binnen de perken van de Schrift blijft. Johannes schrijft immers: „Hij is een verzoening voor onze zonden, en niet alleen voor de onze, maar ook voor die der gehele wereld” (1 Joh. 2:2). Je mag die woorden zeker en vast niet uitleggen in de zin van een soort alverzoening, maar het is te kort door de bocht om 'limited atonement' als één vijfde van de gereformeerde leer weer te geven. Je zag hierin heel puntig verwoord, wat toch ook in de DL zelf voorkomt, in II,8: God heeft gewild dat Christus door zijn bloed al diegenen – en hen alleen – zou verlossen, die van eeuwigheid tot het behoud verkoren en Hem door de Vader gegeven zijn. Daar kriebelt iets, om het zacht uit te drukken. Maar

het is nog niet zo makkelijk aan te duiden wat dat is. Ik kom er zo op terug. Overigens, en dat was weer het positieve dat ik in India aantrof, de prediking en evangelisatie die ik daar leerde kennen was weer heel gezond Bijbels. Je komt er totaal niet in tegen dat de oproep tot geloof en bekering steeds doorkruist, ingeperkt of ontkracht wordt door de leer van de verkiezing. Integendeel, je ziet er – net als in de Bijbel – de twee draden van onze geloofskeus en Gods verkiezing samengeweven tot een feestkleed. En om dat feestkleed gaat het uiteindelijk!

Het kind en het badwater

Intussen, ik schreef over de uitdrukking 'beperkte verzoening'. Wil God nu echt een beperkte verzoening? Wil God niet dat alle mensen behouden worden? Drs. H. Smit heeft voor de Theologische Studie Begeleiding ooit op een indrukwekkende manier al deze vragen doordacht. Zijn lezing werd gepubliceerd in 'Begeleidend schrijven', de bundel die in 1994 verscheen ter gelegenheid van het 25-jarig bestaan van de TSB. Zelden las ik een beschouwing die zo eerlijk en tegelijk zo constructief met de Leerregels omgaat. Met dat laatste bedoel ik: het is al te gemakkelijk om uit de DL een uitspraak te halen die verkeerd opgevat kan worden en er dan het geheel mee weg te hopen. Dan zouden we het kind met het badwater weggooien. En daar is het kind véél te kostbaar voor!

Wat het punt van de verzoening betreft, schrijft ds. Smit: „Het gaat me niet om de ontkenning van de uitspraak, dat Christus' dood alleen de uitverkorenen ten goede komt. Het gaat me wel om de situering van deze uitspraak". Hij haalt dan de geschiedenis van Israëls reis door de woestijn aan, waarbij (wat de oudere generatie betreft) het grote verlossingswerk uiteindelijk slechts aan Jozua en Kaleb ten goede kwam. „Ik ontken evenmin dat zich daarin het soevereine plan van God realiseerde. Maar toch mogen we de geschiedenis van de uittocht, de woestijnreis, de verbondssluiting op Sinaï, niet horen of lezen met in het achterhoofd de gedachte, dat het uiteindelijk toch maar voor Jozua en Kaleb bestemd was!" Dan zou heel Gods woord en werk in de tijd verdampen. En dat gebeurde ook in het verleden. „Wanneer men de uitspraak van II,8 een dominerende plaats toekende, werd telkens de doop gedevalueerd en opgesplitst in een 'volle doop' (voor de uitverkorenen) en

een 'niet-volle' doop (voor de niet-uitverkorenen). En dan maar benauwd gissen en tasten naar de kwaliteit van mijn doop! Het gehele geestelijke leven wordt samengebracht in de benauwde vraag 'Ben ik uitverkoren?'."

Evenwichtsconstructie

Zo bespreekt ds. Smit ook de leer van verkiezing en verwerping. Positief waardeert hij, dat de verkiezing direct met Gods genade en met Christus verbonden wordt. Maar juist daarom, zegt hij ook eerlijk, „is het te betreuren dat de DLR het geheel van Gods Raadsbesluiten toch weer vatten onder de éénheidsnoemer van 'het besluit van verkiezing en verwerping'. Zie I,6." Hij zegt erover: „Impliceert het besluit van verkiezing van sommigen niet de verwerping van de overigen? Ik geloof evenwel niet dat onze logika

*het wil er
bij mij niet in,
dat ze dit
werkelijk vinden*

hier beslissen kan en – sterker nog – ik geloof dat ze hier schade veroorzaakt!" Er is wel degelijk de genade van de onverdiende verkiezing en de gestrengheid van de rechtvaardige verwerping. Maar kun je ze wel in één besluit van verkiezing-en-verwerping vatten? „Men hoede zich ter wille van het behoud van het evangelie = goede boodschap, voor elke evenwichtsconstructie!"

Ik bespreek deze studie *nu* zo uitvoerig, omdat hij tot mijn grote verbazing in de besluitvorming van de laatste Vrijgemaakte synode werd aangevoerd als nieuw bewijs van de te grote tolerantie die er in onze kerken zou heersen. Dat verwijt was in de landelijke samensprekingen al geuit en toen heeft onze commissie gezegd, zich niet te kunnen voorstellen dat ds. Smit hierover kerkelijk gekapitteld zou worden. Er werd ter synode over gediscussieerd en ds. Smit kreeg ook wel verdedigers. Maar kortweg werd gesteld dat al zulk soort discussies niet nodig zijn, want de scribe had duidelijk *niet* met de DL in haar geheel en in al haar delen ingestemd. En nemen de Ned. Geref. daartegen geen maatregelen? Dan zijn ze te ruim en we kunnen helaas geen contact met ze oefenen.

Glashelder voorbeeld

Ik vind dit een glashelder voorbeeld van hoe broodnodig het onderscheid tussen fundament en opbouw is. Men leze niet alleen mijn samenvatting, maar de bijdrage van ds. Smit in z'n geheel – en het zal duidelijk zijn, dat hij heel de leer die in de DL verwoord wordt, van harte onderschrijft: genade alleen, en God alleen de eer daarvoor! Op een aantal punten vindt hij de formulering te zeer gestempeld door het conflict van de 17e eeuw en de vraag is nu: mag een predikant zulke kritiek uiten of moet je hem erom schorsen? Het is rondom *die* vraag, dat onze commissie Paulus' onderscheid tussen fundament en gebouw ter sprake bracht. De apostel vond, dat er teveel twisten en scheuringen in de kerk waren, waarbij men zich groepeerde rondom bepaalde voorgangers. Daarover zegt hij: er is maar één fundament, namelijk Jezus Christus. En het doet er wel toe hoe je daarop bouwt, maar vel daarover geen oordeel voor de dag des Heren. Doe je dat toch: „zo iemand Gods tempel schendt, God zal hem schenden". Ik begrijp best, dat dit niet betekent: als iemand maar van Jezus houdt, dan doet het er verder niet toe. Ook de uitverkiezing heeft alles te maken met Gods genade in Christus. Maar is daarmee iedere formulering uit de DL zo fundamenteel, dat je een predikant moet schorsen die er opmerkingen bij plaatst? Concreet: op de wijze waarop ds. Smit dat doet? Ik bedoel dus niet of je het met ieder woord uit het artikel eens moet zijn, maar of je de auteur op basis daarvan zou moeten schorsen. Als de Vrijgemaakte kerken dit werkelijk zouden vinden, dan hebben ze gelijk in hun conclusie dat we een verschillend kerkmodel hebben. Maar het wil er bij mij niet in, dat ze dit werkelijk vinden.

Blijft in Mij

Laat ik toelichten waarom dat er bij mij niet in wil. De mening van ds. Smit komt hierop neer: de uitverkiezing is van fundamenteel belang, maar dan als een belijdenis achteraf van Gods soevereine genade. Het gaat om de *plaats* van de verkiezing. Je kunt de uitverkiezing zó voorop stellen, dat het concrete belovende en vermanende spreken van God erdoor verdampt. Hij vindt dat sommige formuleringen in de DL dat gevaar in zich dragen. Welnu, kerken die zelf ook de verkiezing te dominant voorop stellen, die kunnen over deze mening de wenkbrauwen fronsen. Ze hebben dan de letter van de DL aan hun kant, al denk ik dat ze

de bedoeling ervan missen. Maar in de Vrijgemaakte kerken bespeur ik deze dominantie helemaal niet. Dan zouden ze met een doordenking als die van ds. Smit ook geen moeite moeten hebben. Persoonlijk vind ik zelfs dat ze die zouden moeten toejuichen: het juiste gebruik van deze belijdenis, binnen de perken die de Heilige Schrift stelt, wordt erdoor bevorderd.

Maar waar blijven we, als je over de formulering mag discussiëren? Ik zou zeggen: we blijven alleen ergens als we blijven in Hem. „Wie in Mij blijft, gelijk Ik in hem, die draagt veel vrucht, want zonder Mij kunt gij niets doen”, zegt Jezus in Johannes 15. Het is in datzelfde verband, dat Jezus zegt: „Niet gij hebt Mij, maar Ik heb u uitgekozen en u aangewezen, opdat gij zoudt heengaan en vrucht dragen”. Laat ik eindigen in India. Toen ik aan ds. Roy vroeg of al die nieuwe gelovigen de uitverkiezing werkelijk begripen, toen antwoordde hij: „Als ze de Here Jezus werkelijk hebben leren kennen, dan begrijpen ze het”. En dat is een fundamentele waarheid.

Snippers uit de Afrika-mand (1)

J. Vonkeman,
Richmond, Zuid-Afrika

Het begon met groene kool

Wintertijd is groene kool-tijd. Onze Zoeloes probeerden hier en daar wel kolen te verbouwen en sommigen kregen er dan ook altijd wel een stuk of wat uit de grond. Maar omdat het traditioneel niet tot het gewone landbouwproduct behoort, bleef het bij een halfhartige poging na de maïssoogst. Jammer, het is voedzaam, gezond en staat ook nog hoog op het zwarte menu; en die twee gaan niet altijd samen. Foei toch, de mensen moeten een halve dag reizen om een zak kolen te kopen, en weet je wat ze uiteindelijk betalen? Een ijverige zending ziet al gauw mogelijkheden. Twintig kilometer verder zijn er blanke boeren die er duizenden verbouwen.

„Maar *mijn* Zoeloes komen daar pas twee, drie tussenhandelaren verder aan te pas”, zo dacht hij. Dan was zo'n kooltje natuurlijk wel verdriedubbeld in prijs. Wanneer hij ze nu eens zelf bij die boeren zou opkopen! De Toyota-pickup laadde er zomaar driehonderd. De zending hoefde er alleen maar de onkosten van transport en winkel uit te halen.

Het werd een success-story! Zo goedkoop hadden de mensen nog nooit kool gegeten. Twee-, driemaal per week moest de chauffeur op pad. Tegen de tuinvrouw zei ik: zie je wel hoe belangrijk het is kool te verbouwen thuis. Je hebt genoeg grond immers? Maar er kwam nauwelijks reactie. Ik probeerde het te vergeefs nog eens op een andere manier. Eindelijk kwam het woord eruit dat ik nooit meer zal vergeten: „wanneer de *umfundisi* goedkope kool verkoopt, zal ik het nooit meer verbouwen”. Zij was toch een ijverige vrouw met altijd hongerige kinderen en kleinkinderen om zich heen? Hoe meer de mensen mij smeekten deze succesactie toch niet te staken, des te meer begon ik eraan te twifelen of het toch wel zo'n success-story was. Mijn prachtige plan de mensen te stimuleren zelf aan de gang te gaan viel in honderd duigen. Het effect was averechts. Ik doodde het initiatief dat nog over was! Natuurlijk besepte ik wel dat elke zen-

deling met het Evangelie bezig, doende is veranderend op de cultuur van de gemeenschap in te werken of hij wil of niet. Wie God zegt of gebed, draagt nieuwe waarden aan waarvan hij hoopt dat men zich die zal eigen maken ten koste van andere bestaande waarden. Mag ik het zo zeggen: tegen die schade is een zendingsman van hoger hand wel verzekerd. Maar door de groene kool begon ik in te zien dat ik bezig was met het veranderen van cultuurpatronen buiten mijn directe zendingsopdracht om. Of kon ik toch wel als gewone naasten-hulp doorgaan met koolverkoop, zoals Paulus zegt in verband met het aan afgoden geofferd vlees: zonder navraag te doen? De weerbarstige, grillige, mysterieuze maar altijd boeiende Afrikacultuur had mijn aandacht voorgoed gevangen. Daarover zullen de volgende 'Snippers' dan ook gaan.

Ik ben Hij:

een christologie van Boven

B. Wielenga, Richmond

Onlangs las ik een artikel van David M. Ball, *I am... The 'I Am'* - Sayings of Jesus and Religious Pluralism. Het verscheen in een door A.D. Clarke & B.W. Winter uitgegeven bundel *One God, One Lord. Christianity in a World of Religious Pluralism* (Grand Rapids: Baker Bookhouse 1992). Hier treft men evangelische theologie op haar best aan over een onderwerp dat ook ons raakt: het christelijk geloof in een religieus plurale samenleving. Een boek dat het waard is in het Nederlands vertaald te worden. Ik geef het een en ander door van wat ik bij Ball las.

Ik ben Hij

We komen die woorden vrij regelmatig tegen in het tweede deel van het boek Jesaja: 41:4, 43:10,13, 46:4,9, 52:6 bijvoorbeeld. In de Nederlandse vertalingen zijn ze echter niet letterlijk weergegeven; vaak wordt er vertaald met *Ik, Ik ben het*. De behoefte aan wat gangbaarder Nederlands is natuurlijk begrijpelijk maar doet wel wat tekort aan het Hebreeuwse taaleigen. Kort en krachtig wordt in deze woorden beleden dat de Heere, en Hij alleen, God is en niemand anders. Hij, en Hij alleen, redt en verlost, zodat de ballingen naar Jeruzalem kunnen terugkeren. En geen god van Babel die daar iets aan veranderen kan. Ik ben Hij; mijn naam is Jahwe. Dus jullie kunnen er wel op rekenen dat de terugkeer naar Jeruzalem een feit is. Deze woorden komen voor in een context, waarin het heil absoluut zeker en heel exclusief van God komt.

Ik ben

Deze twee woordjes komen we nogal eens tegen in het Johannes-evangelie, bij voorbeeld in hst 8, dat zijn hoogtepunt bereikt in Jezus' uitspraak in vs 58: eer Abraham was, *ben* ik. Er is al vaker op gewezen, en ook Ball doet dat, dat Jezus' *Ik ben* – uitspraken gelezen moeten worden tegen de achtergrond van deze woorden in II Jesaja. Soms wordt wel gezegd dat zo

de vroege christenen een heel speciale band legden tussen God en Jezus. Dat klinkt mooi, en het levert een zogenaamde christologie van beneden op. Jezus is een heel speciaal, ja uniek mens. Maar het is veel te weinig. Jezus is volgens Johannes nu eenmaal veel meer. Hij identificeert zich in deze *Ik ben* – uitspraken met God, die zichzelf in II Jesaja aankondigt met *Ik ben Hij*. Jezus noemt zichzelf de *Ik ben Hij*, geheel in overeenstemming met Joh.1:14: God werd vlees. Vaak staat er in het Johannes-evangelie nog iets achter de woordjes *ik ben*: de deur, het licht, de goede herder, het brood des levens. En dat is Jezus allemaal ook juist omdat hij de *Ik ben Hij* is. Hij is God in het vlees verschenen om te sterven aan het kruis om een in zonde verloren mensheid te verlossen. Het heil komt absoluut zeker en heel exclusief van Jezus. Daarom zegt Jezus in Joh.8:28 ook tegen zijn discipelen dat ze zullen zien dat 'ik het ben', wanneer hij verhoogd, dat is: gekruisigd wordt. Juist aan het

deze rotsvaste woorden uit de weg te ruimen. Dat kan alleen maar ten koste gaan van de *Ik ben Hij*, van God die zich alleen laat kennen in en door Jezus van Nazareth, God in het vlees verschenen. Goede nabuurschap en politieke samenwerking moet ons allemaal buitengewoon ter harte gaan in een religieus plurale wereld. Respect voor de religieuze overtuigingen van anders-gelovigen moet ons als christenen in het hart gebrand staan. Maar de ene naam opgeven, waarin behoud gelegen is, kan niet! Een christologie van beneden is vallen over het ware God-zijn van Jezus. Wij hebben ook vandaag nog een christologie van Boven nodig. Hij zal ook tot een opstanding zijn. Wie hem belijdt als de Zoon van God, heeft het eeuwig leven. Het evangelie kan inderdaad in drie woorden worden uitgespeld: Ik ben Hij. Maar het heeft wel getuigen nodig, die er tekst en uitleg bij geven. Dat doet de kerk dan ook in de zending temidden van christenen en niet-christenen waar ook ter wereld.

**de ene naam
opgeven, waarin
behoud gelegen is,
kan niet!**

kruis komt Jezus' ware God-zijn op het scherpst aan het licht. Juist dààr komt zijn 'Ik ben Hij' op onweerstaanbare wijze tot uitdrukking, geheel overeenkomstig Jesaja 53. Het wordt bevestigd door zijn opstanding en hemelvaart.

Val en opstanding

Deze woorden krijgen Jozef en Maria in de tempel te horen van Simeon de profeet op de dag van Jezus' besnijdenis. Hij zal tot een val en opstanding zijn voor velen in Israël, en sindsdien voor velen onder de volkeren bovendien. Juist vandaag de dag kunnen we dat zien. In een religieus plurale samenleving, waarin het aankomt op een goede samenwerking tussen de aanhangers van verschillende religies, vormen deze woorden van en over Jezus een struikelblok. Joden en Islamieten vallen erover; en er zijn christenen die in naastenliefde proberen

Wat mij bezielt!?

De traditionele jaarvergadering in een nieuw jasje

H. Algra, Den Helder

Voordat de Opbouwdag begon, kwam de voorbereidingscommissie nog even bij elkaar. Het was een team geworden dat elkaar goed had leren kennen. Er werd gebeden om een zegen voor de mensen die een actief aandeel zouden hebben en voor de bezoekers. Daarna werden de laatste zakelijke aspecten nog even doorgenomen. En toen werd het spannend..... Hoe zou deze dag verlopen?

De traditionele jaarvergadering van *Opbouw* trok de afgelopen jaren een voor het merendeel vergrijzend publiek. Je zag er steeds dezelfde mensen. En dat ondanks goede sprekers met inleidingen die het dagelijkse leven van christenen betroffen. Die vaste kern van bezoekers gaf zo'n dag iets vertrouwds. En natuurlijk: *grijs* is meer dan welkom, maar waar blijft de rest? Zou het met de nieuwe opzet lukken om andere mensen te trekken?

Mijzelf

Als ds. Willem Smouter de dag opent, zit de *Jeruzalemkerk* veel voller dan in voorgaande jaren. De dagvoorzitter legt nog eens het 'waarom' van deze nieuwe vorm uit. Het thema van de

dag: *Wat mij bezielt!?* lijkt op het thema van de Boekenweek (*mijn God*). In ieder geval zijn ze uit dezelfde lucht geplukt. Je ziet bij beide thema's een accent naar het kleine, naar *mijzelf*. Dat kan een verontrustend signaal zijn: de individualisering, de volkomen versplintering van de samenleving. Het kan ook een boodschap zijn van zeer persoonlijke toewijding, zoals verwoord in de catechismus: *mijn enige troost*.

Opdracht

Dan opeens is er een opdracht. Net als iedereen wil gaan luisteren, worden de deelnemers aan het werk gezet. Modern en interactief: betrek de mensen. Er moeten drie vragen worden beantwoord:

- 1) *Wie is God voor mij?*
- 2) *Wat betekent de kerk voor mij?*
- 3) *Schrijf nog eens de antwoorden op, en doe dat op zo'n manier, dat de persoon die u in gedachten heeft, het kan begrijpen.*

Alle bezoekers hebben een speciale pen gekregen; de ruimte in het programmaboekje kan gebruikt worden voor de antwoorden. Af en toe ritselt er een papier, maar de stilte is indrukwekkend. Het is de stilte van een klas die ingespannen een proefwerk maakt. Of is het, zo vraag ik me af, de stilte van de Heilige Geest die hier aan het werk is? Overigens – even een tip

– dezelfde vragen kunnen (zo is inmiddels mijn ervaring) ook goed gebruikt worden op een gesprekskring en waarschijnlijk ook op catechisatie.

Zingen is tweemaal bidden

Zingen is twee maal bidden. Muziek is een manier om te uiten wat jou bezielt. Niet voor niets past de muziek vaak ook binnen een bepaalde cultuur. Broeder Frans van Egmond uit Alkmaar is organist en dirigent van een aantal koren in Noord-Holland. Hij is net terug van een muziekconcours in

**allemaal
tegen elkaar in
en toch
gelijk eindigen**

Darmstadt. Vandaag leidt hij als dirigent en als voorzanger de zang in de Jeruzalemkerk. De voorzitter van de persvereniging, broeder J. Nugteren uit Voorschoten, beroert de toetsen van het orgel. Eerst wordt een bewerking van Psalm 146 gezongen. Later op de ochtend zingen we een lied van dr. A.F. Troost uit de bundel *Zingend Geloven*. De wijs is die van Psalm 68, maar ons wordt uitgelegd dat we dat lied toch altijd verkeerd zingen. Thuis nog maar eens oefenen. Tenslotte zingen we uit het *Liedboek* Lied 387. Dat is een *canon*, maar dat je het na een paar minuten ook met 8 partijen kunt zingen, dat had ik niet verwacht. Iemand zegt na afloop: „*Typisch Gereformeerd. Allemaal tegen elkaar in, maar we eindigden toch gelijk*”.

Brieven

Er worden vandaag vier brieven voorgelezen. Vooral tijdens de eerste brief is het muisstil in de zaal. De brief blijkt later veel reacties op te roepen, want het probleem is zeer herkenbaar. Het is niet het probleem van een bepaalde gemeente; we lijken er als gemeenten vaak geen raad mee te weten. Het maakt niet uit waar het is – om maar een willekeurig rijtje te noemen – het is het pastorale probleem van Heemstede, Heerde, Heerenveen, Den Helder en Hengelo. Hoe ga je als kerkelijke gemeente om met mensen die moeten ervaren dat hun kinderen de

Mevr. Ans Onk-Verleur uit Heerenveen leest haar brief.

kerk vaarwel zeggen. Dat verdriet blijkt een rouwproces tot gevolg te hebben. De tweede brief gaat over een ontmoeting met Iraanse asielzoekers. Ook die brief komt recht uit het hart. Waarom moet ik met die mensen praten, ik weet helemaal niet hoe dat moet.... En dan een dochter die juist op dat moment een bemoedigend woord spreekt, net zoals de Here tot Mozes.

De derde brief is een brief van een dochter aan haar vader. Ik weet dat u gelooft, maar we hebben het er zo weinig over. Ik wil graag dat geloof met u delen....

De vierde brief wordt voorgelezen door een vrouw die nog maar kort lid is van een kerkelijke gemeente. Na een lange zoektocht heeft ze mogen ervaren wat het geloof voor haar persoonlijk kan betekenen. Daarbij waren de christenen die haar in de gemeente hebben opgevangen van groot belang. Er blijven vragen, maar er is ook veel rust en dankbaarheid.

Drama en mime

Van geheel andere aard dan het gesproken woord was het drama dat werd uitgevoerd door een groep uit de gemeente *De Hoeksteen*. In deze kerkelijke gemeente vormt uitbeelding door middel van drama meestal een onderdeel van de kerkdiensten. In het drama werd een conflict tussen twee burens uitgebeeld. Midden in de nacht geluidsoverlast, een defecte heggen-schaar, een kopje suiker. Voor sommige deelnemers was het even zoeken naar de boodschap achter dit zeer expressief uitgevoerde drama, maar voor wie goed zocht was het thema van de dag zeker aanwezig.

Petronell van de Werf had een balletschool, totdat ze 6 jaar geleden God opnieuw leerde kennen en liefhebben in onze Heer Jezus. Ze werkt nu vooral als danstherapeute, met als specialisatie 'slachtoffers van seksueel geweld'. Ze voerde op muziek twee dansen uit. De eerste had als thema: 'Waar is God als het leven chaotisch en bedreigend is?' Het antwoord: 'Keer om, betrek God erin!' Het tweede thema ging over het maken van keuzen. Jezus was mens. Hij kende vreugde, drukte, pijn. Maar hij wist ook wat het belangrijkste is: *wat je niet kunt kopen en niet kunt verliezen*. Kiezen voor Hem betekent dáárvoor kiezen.

In onze kerken hebben we ons sterk georiënteerd op het gesproken woord. Dat moet het doen. Van christenen uit

andere landen kunnen we leren dat er meer vormen zijn om God te dienen. Uit het drama van *De Hoeksteen* en uit de dans van Petronell van de Werf konden de bezoekers aan de *Opbouwdag* zien dat je ook God kunt dienen door uitingsvormen met ons lichaam.

Het vissersbootje en De Haven

Ds. Ruud Ganzevoort zou inhoudelijk inhaken op de voorgelezen brieven. Helaas is hij – als gevolg van een ongeval – verhinderd. Zijn plaats wordt ingenomen door Jeannette Westerkamp-Stegeman. Ze haakt o.a. in op

*we zijn geen
grote
oceanstomer,
we lijken meer
op vissersbootjes*

het thema van de *Ontmoetingsdag 1996*, toen dr. Ganzevoort zich afvroeg of we niet met zijn allen als christelijke kerken bezig zijn onze ondergang tegemoet te varen, zonder dat we het zelf beseffen (*Going Titanic First Class*). In de zending heeft ze gezien wat zaaien betekent. Ze zaaide in de tuin in Ruanda zaadjes voor tomatenplantjes. Wat een teleurstelling: er kwam niets op. Maar ergens anders stonden opeens wel jonge tomatenplantjes. De zaadjes waren daar terecht gekomen met het stof dat ze uit huis had geveegd. Dat beeld laat ook zien wat afhankelijkheid van de Heer betekent. Ook ten aanzien van onze kerken gebruikt Jeannette een voorbeeld: het beeld van vissersbootjes. We zijn geen grote, nauwelijks wendbare oceanstomer. De kerken nemen als kleine vissersbootjes de

kleur aan van de plaatselijke situatie, terwijl de leer wel beschermd wordt. Er was nog een brief uit onverwachte hoek. Ds. Peter Strating stuurde een brief over een Afrikaanse vrouw die in Den Haag in de prostitutie terecht kwam. Ze overleed enkele dagen voor de *Opbouwdag*. Ook deze brief maakt een diepe indruk op de aanwezigen. De collecte tijdens de dag is bestemd voor het werk van *Stichting De Haven* (evangelisatiewerk onder prostituees), waar ds. Strating nauw bij betrokken is. De opbrengst bedraagt bijna 1600 gulden.

Knorrende magen

In de loop van de ochtend zijn magen gaan knorren. Hoogste tijd voor de pauze. Het kosters-echtpaar van de *Jeruzalemkerk* heeft zich ingespannen om alle hongerige magen te vullen. Zo'n pauze is ook bijzonder geschikt voor ontmoeting. Er wordt veel nagesproken over de invulling van deze dag. Een zeer enkele bezoeker kan zich minder vinden in de vormgeving of in het thema van de dag. Veruit de meeste reacties zijn echter zeer positief. „Dat moeten jullie vaker doen.” „Volgende keer kom ik weer.” Een oudere zuster en trouwe bezoeker van de jaarvergaderingen: „Ik was niet van plan om te gaan, want ik hou meer van een stevig referaat. Maar een kennis heeft me over de streek getrokken, gisteravond besloot ik pas om wel naar Utrecht te komen. En nu zeg ik: zo'n dag vergeet je nooit meer; dit blijft je bij!”

Discussiegroepen

In tegenstelling tot de verwachtingen blijven bijna alle bezoekers ook 's middags. Dat is een goed teken: men wil kennelijk dóórpraten. Het is dus maar goed dat er – naast de zaalruimtes in

de *Jeruzalemkerk* – nog ruimtes elders, in het nabijgelegen zorgcentrum *De Lichtkring*, zijn gereserveerd. Ondanks de regen gaan 5 groepen goedgemutst op weg; het voordeel van de frisse neus weegt ruimschoots op tegen het nadeel van een nat pak. Slechts één bezoeker heeft *De Lichtkring* niet kunnen vinden; hij sluit zich later maar aan bij een groep in de *Jeruzalemkerk*. De 15 discussiegroepen hebben een aantal vragen meegerekregen. In iedere groep verloopt het gesprek weer anders, maar het is wel duidelijk dat het thema aanslaat en dat het ochtendprogramma een diepe indruk heeft gemaakt. Alle groepen brengen steekwoorden en korte zinnen uit het groepsgesprek mee naar de *Jeruzalemkerk*; daar worden ze op een bord gehangen. Het is wel dringen voor het bord; veel mensen blijken nieuwsgierig naar de 'uitkomsten'. Veel reacties betreffen de eerste brief: het verdriet rond de kerkverlating; andere gaan over de inhoud van de dag. Een paar reacties: „Fantastisch. En nu verder!”, „Het gaat niet alleen om ervaring. Ook de kennis is belangrijk!”, „De kerk moet durven experimenteren.” „Probeer toch maar eens de taal van vandaag, ook in de kerk!” „Een algemeen gevoel van ontroering over deze dag.” „De gemeente is een weide.” „Kinderen mag je nooit afschrijven en uitschrijven.” „Niet alleen ouders raken een kind kwijt; de andere gemeenteleden raken een broer of een zus kwijt!” „We hebben in onze kerk minder koffiezetters en meer straatvegers nodig.” „Te gek toch, dat ik geloof!”

Gods brief aan ons

De oudste brief die we kennen is Gods brief aan ons: de Bijbel. Jeannette Westerkamp leest enkele gedeeltes uit de Bijbel voor. Bij het lezen uit de Bijbel hoort ook het bidden. Alle bezoekers krijgen de gelegenheid om in stil gebed degene aan God op te dragen aan wie ze vanmorgen wilden vertellen wat het geloof en de kerk kan betekenen in het leven. En natuurlijk wordt er ook nog gezongen. Want: in ons zingen geven we iets van onze bezieling weer en.... zingen is twee maal bidden.

Voor de volhouders is er daarna nog de *Jaarvergadering* van de Gereformeerde persvereniging *Opbouw*. Als God het wil is er over twee jaar weer een *Opbouwdag*. Het thema van die dag is nu nog een verrassing. Maar hopelijk bent u dan ook van de partij....

Wat mij bezielt!?

Jeannette Westerkamp-
Stegeman, Houten

5 april j.l. werd de eerste zogenaamde Opbouwdag gehouden in de Jeruzalemkerk in Utrecht. Er werden vier brieven voorgelezen, er was een stukje theater van mensen uit de Hoeksteen in Amsterdam, er werd gezongen, er werd gedanst.

De deelnemers werden ook zelf aan het denken gezet. Ze werden uitgenodigd op te schrijven wie God voor ze is en wat de kerk voor ze betekent en beide vragen nog eens te beantwoorden met iemand in gedachten die ze het geloof ook zouden toewensen. In het middagprogramma praatte men daarover in groepen.

Als afsluiting van het ochtendprogramma werd het volgende praatje gehouden.

Spreken we de taal van onze tijd?

Geen lezing dit jaar op de Opbouwdag, maar persoonlijke verhalen, muziek, theater en zelfs dans. Hoe opbouwend en gereformeerd zijn we eigenlijk vandaag? Bij het voorbereiden van deze dag wilden we voortborduren op het onderwerp van de Ontmoetingsdag van onze kerken vorig jaar. „Hebben wij, als kerken nog iets te zeggen in onze

tijd? Of zijn we onverstaanbaar en irrelevant geworden?”

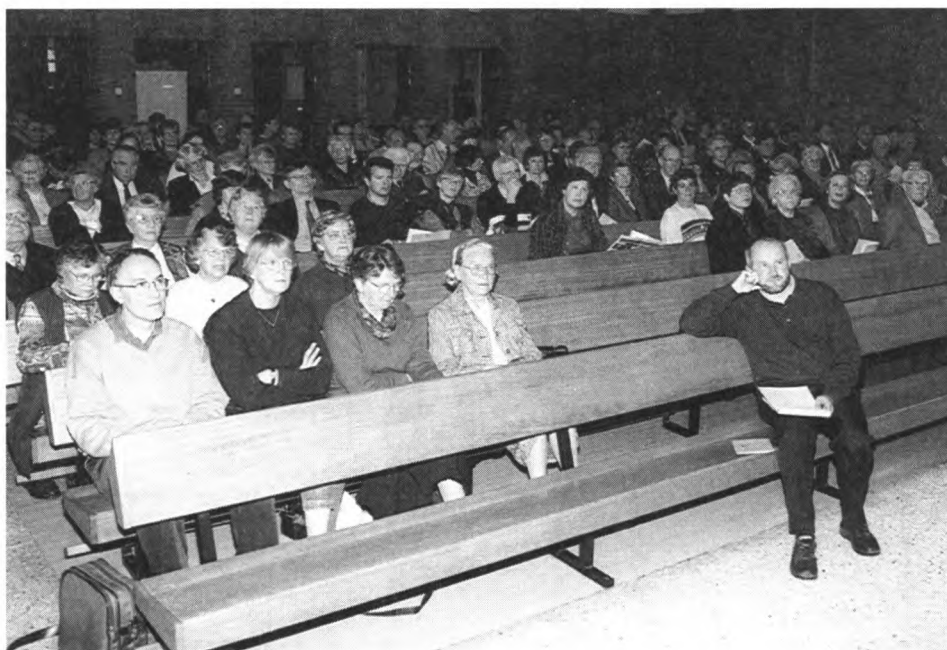
We hebben Opbouw lezers aangespoord een brief te schrijven en te vertellen wat hen bezielt, wat het wezen van hun geloof is. Veertig brieven hebben we gekregen, vier daarvan zijn hier voorgelezen. Een brief vol van verdriet over een zoon die zich onttrok aan de kerk, een brief aan een Iraanse vluchteling, een brief van een dochter aan haar vader, en een brief van iemand die pas christen is geworden aan haar nieuwe broers en zussen.

Vier belangrijke thema's: spreken ouders en kinderen nog dezelfde taal? Kunnen we met niet-christenen praten over wat ons bezielt? Wat gebeurt er als mensen van buiten bij ons komen en wat gebeurt er als onze eigen kinderen vertrekken?

Onze tijd is niet anti-religieus meer, maar het algemeen christelijk geloof wordt betwijfeld. Het gaat om mijn geloof, mijn god. Ieder stelt zijn eigen pakket normen en waarden samen. Ieder spreekt zijn eigen taal, ook letterlijk, culturen beginnen al meer door elkaar te lopen.

Wat is goed, wat is kwaad? Of zijn het alleen maar twee kanten van eenzelfde zaak, zoals je in het New Age-denken hoort?

Lesly Newbegin, een groot man in de zendingswetenschap, spreekt over de 'heretical imperative' in onze cultuur, de noodzaak ketter te wezen. Tot nu

toe was in vrijwel alle culturen traditie van groot belang. Herhalen en bewaren. In onze tijd moet je juist origineel zijn, niet napraten. O wee, als je iets denkt zeker te weten. Je moet dingen op je eigen manier doen en zeggen, grenzen verleggen en taboes doorbreken.

In plaats van over generatiekloof kunnen we beter spreken van communicatiekloof.

In de kerk gaat het om een relatie

Wat doen we daar nou mee in de kerk? Alle blasfemie en verwarring om ons heen is soms ontzettend bedreigend.

We kunnen er zelf door verward worden. Daarom houden sommige mensen het kleine kaarsje van hun geloof angstvallig uit de wind. Als iemand de kerk verlaat, proberen ze het maar niet te zien. Ze worden er bang van. Ze houden zich stil waar ze tegengesproken kunnen worden. Ze hebben niet geleerd zich te verweren. Maar zo'n klein kaarsje geeft weinig licht en kon wel eens uitgaan bij gebrek aan zuurstof.

Anderen houden krampachtig vast wat ze hebben en proberen in ieder geval de kerk veilig te houden tegen alle verandering. Maar wat houdt je dan vast? De kern, of een lege huls? Wordt het dan niet het verhaal van Ds. Ganzevoort: de kerk als scheepskapel de Titanic, zingend op weg naar de klippen.

Een crisis doet zeer en is verwarrend. Maar het kan ook de aanzet zijn voor een evaluatie en uiteindelijk het behoud.

Een man werkte lange dagen omdat hij zijn gezin al het goede wilde geven, totdat zijn vrouw begon te praten over echtscheiding. Een geweldige schok, en alles werd anders, zij het met moeite. Hij beseftte weer dat het om de relatie ging.

In de kerk gaat het ook om een relatie. „Wie zegt jij dat Ik ben?“, vraagt Jezus zijn discipelen. We hebben de kerk niet nodig om God in stand te houden, we hebben God nodig om de kerk in stand te houden. God is meer dan de kerk.

God gaat ons voor, ook de wereld in

Toen we in Rwanda werkten stond daar in de kapel van de theologische opleiding een harmonium ('de cirkelzaag der gelovigen' noemt mijn vader

Mevr. Petronell van de Werf, danstherapeute te Rotterdam.

dat), ooit meegebracht door een Nederlandse zendeling. We zongen liederen op Europese wijzen die voor de Rwandezen onzingbaar waren. Dat merkten we onmiddellijk op. Maar toen Karin, die zojuist haar brief voorlas, pas bij ons in de kerk kwam kijken, zei

bedelaar die de andere bedelaar wijst waar brood is". Wij hebben niet genoeg brood om uit te delen, wij hebben iemand om mensen naar toe te brengen.

Ook voor onszelf hebben wij niet genoeg, we moeten telkens terug naar die bron.

de ene bedelaar die de andere wijst waar brood is

ze dat ze de liederen niet kon vinden in onze kerkboekjes, de psalm-wijzen absoluut niet kon zingen, en niks begreep van de taal van de NBG-vertaling. We zijn onbegrijpelijk, en dat in onze eigen cultuur!

In Afrika beseften we ook hoe misleidend het is om te denken dat we God naar Afrika brachten. Van wie is Afrika eigenlijk? Van wie is deze wereld? Van God immers. Wij zijn zijn arbeiders in de wijngaard. Onze tuin in Rwanda maakt me dat eens duidelijk: ik probeerde eens tomaten te platen. Er kwam niets op. Tot mijn verbazing zag ik heel ergens anders wel tomatenplantjes groeien, waarschijnlijk van zaadjes die ik het huis uit gebezemd had.

„Zending“, zei iemand eens, „is de ene

In de verwarring en het zoeken naar het wezen van het geloof, ontstaan ook nieuwe kansen. In veel kerken zijn mensen aan het zoeken naar de kern. Er ontstaat oecumene op een heel nieuwe manier. Niet officieel afgevaardigden die discussiëren over de vraag: 'Kunnen onze kerken bij elkaar komen?' maar gelovigen uit verschillende tradities die samen God zoeken en elkaar daarin herkennen. We leren nieuwe talen. Niet alleen die van de rede, ook die van het gevoel en heel voorzichtig ... die van het lichaam.

Het is een Heer en Hij heeft de leiding.

Dat maakt het spannend, want de geest gaat waar Hij wil, maar het geeft ook een stuk ontspanning. Het is niet ons werk, het is Gods werk. We zijn geen christenen omdat we het allemaal zo goed weten, maar omdat we geliefden zijn van Christus.

We hoeven de wereld niet te redden,

God zoekt de mensen. Als we de schoenen van de bereidheid het evangelie te vertellen aan hebben, zal Hij wijzen waar we staan moeten en wat we moeten zeggen.

Tussen ons en de ander staat Christus. 'Heer wat wilt U dat ik doe?' Hij wijst ons ook onze plek in het lichaam. Soms kunnen we zelf weinig doen, zeker als het gaat om hen die ons lief zijn.

Zo kunnen we God over onze kinderen praten, ook als we met onze kinderen niet meer over God kunnen praten.

„Vader dit is uw kind.

Zou ik hem soms meer liefhebben dan U hem liefheeft?! Volgens mij is hij de weg kwijt. U hebt uw engelen en kinderen overal.

Zet ze in en geef mij een teken als ik iets mag doen.

Help me te zwijgen.”

De vraag is niet: hoe behouden we het geloof? Maar: Hoe blijven we dicht bij Jezus, geënt op Hem. Op Hem gericht met al onze zintuigen.

De vraag is niet: hoe houden we de kerk in stand? maar: hoe worden we persoonlijk en samen voortdurend weer vervuld van Gods Geest, zodat Gods Liefde en zijn kracht door ons heen werken.

Daar zullen we niet minder orthodox van worden. Want wie zal het wagen, oog in oog met de Levende Heer, onzin over Hem te vertellen.

Ongetwijfeld komen we wel voor schokkende ontdekkingen te staan, zoals Petrus die deed toen hij een laken vol onreine dieren gepresenteerd kreeg. Niet omdat de Joden ineens anders moesten gaan leven, maar zodat er ook plaats zou zijn voor de niet-Joden.

Is het eigenlijk al niet de charme van onze kerken dat ze de vrijheid hebben om de kleur aan te nemen van de plaatselijke situatie, terwijl de leer wel goed beschermd wordt?

Je krijgt zo minder het idee van een logge Titanic en meer van vissersbootjes, die het net ook nog eens aan de andere kant uit kunnen gooien.

De Heer van de kerk is de Heer van de oogst, de Heer van het talenwonder van Pinksteren, de Heer die golven en wind aan kan en de dood openbreekt, de Heer van de profeet die overboord ging toen hij dacht dat het evangelie niet besteed is aan de heidenen en per vis op zijn plek gezet werd. Die Heer is getrouwd, Hij zal het doen.

In memoriam, Juliette

P.A. Strating, Rijswijk

Tijdens de Opbouwdag werd een brief van de hand van Ds. Peter Strating voorgelezen. De inhoud maakte bijzonder veel indruk op de aanwezigen. Het verhaal over de eerste en de laatste ontmoeting hier op aarde met Juliette. Ze is nu thuis.....

Dinsdagavond 1 april 1997 is Juliette gestorven na een korte, heftige ziekte. Ze was een nog jonge vrouw voor wie het leven geen geluk heeft gebracht. Alleen op de wereld, geen vader meer, geen moeder meer. Ver weg van haar geboorteland. Door handelaars naar Nederland gebracht. Recheloos. Ze moest zichzelf verkopen achter een raam. Ze redde het niet. Ze verdiende geen geld, kon haar huur niet betalen. Het enige wat ze deed was bidden en huilen.

Twee weken geleden zag ik Juliette voor de eerste en voor de laatste keer. Ze was stil en afwezig. Waarschijnlijk was zij al ziek. Het was een week voor Pasen. We lazen uit de Bijbel Mattheus 20:28: *De Zoon des Mensen is niet gekomen om Zich te laten dienen, maar om te dienen en zijn leven te geven als losprijs voor velen.* Op dat moment wist ik niet meer van haar dan dat ze een prostituée was, afkomstig uit Liberia. We spraken over het geweldige wonder dat Christus gekomen was om te dienen voor ons. Onze dienaar! De prijs van zijn leven was genoeg.

Vanmiddag sprak ik haar vriendin. Ze vertelde me wat Juliette voor een meisje was. Haar vriendin was geschokt vanwege de dood, die zo dichtbij was, en vanwege het feit dat Juliette nu niet in de hemel kon komen. Op de vraag waarom niet, antwoordde ze: „omdat God gehoorzaamheid vraagt, en haar leven geen leven in gehoorzaamheid was. Ze was een prostituée.”

Maar had ze daar dan voor gekozen? Nee, dat had ze niet. Was ze dan vrijwillig de prostitutie in gegaan? Nee, ze was gedwongen. Kon ze er dan wat aan doen dat zij prostituée was? Nee,

dat kon ze niet, en daar kon ze zelf niets aan veranderen. Daarom is het juist zo wreed.

Of de dominee nu niet moest zeggen dat zij gelijk had. Goddank, dat hoefde niet.

Bij het bladeren in mijn bijbeltje op zoek naar troost, naar een antwoord, viel mijn oog op Matt. 18. *Wee de wereld om de verleidingen tot zonde. Want er moeten verleidingen komen, maar wee die mens, door wie de verleiding komt...*

... *Zie toe, dat gij niet één dezer kleinen veracht. Want Ik zeg u, dat hun engelen in de hemel voortdurend het aangezicht zien van mijn Vader, die in de hemelen is.*

Het was een antwoord van de Vader in de hemelen zelf. Niet die arme kleinen worden veroordeeld. Wee hen, die deze kleinen in het ongeluk hebben gestort!

Toch bleven er vragen? Had God voor Juliette geen andere weg kunnen kiezen om uit die prostitutie te komen. Een man met geld bijvoorbeeld? Ik heb geantwoord dat God dat misschien ook wel liever had gehad. Maar er was geen mens die haar hielp. En toen deed God het maar zo. Hij haalde Juliette thuis. Het rottige leven dat niets dan ellende heeft gebracht ligt nu achter haar, voorgoed. Haar vriendin wil niet jong sterven, zij wil nog leven! Zij heeft ook kracht om te vechten. Alleen, vraag ik me af: zal de mens die haar helpen kan nog op tijd komen? Zullen wij er ooit toe in staat zijn?

Juliette is gestorven. Uit haar lijden verlost. Niemand op aarde die haar echte leven kende. Niemand zelfs die haar kende bij haar echte naam. Geen familie die haar mist of om haar treurt.

Ik heb haar één keer gezien, tien minuten maar. Ik weet niet meer hoe ze er uit zag, alleen dat ze stil was en afwezig. Maar vandaag heb ik om haar gehuild. Ik zou wel willen dat ze een steen kreeg op haar graf met Mattheus 18:10 er op geschreven: *Zie toe, dat gij niet één dezer kleinen veracht. Want Ik zeg u, dat hun engelen in de hemel voortdurend het aangezicht zien van mijn Vader, die in de hemelen is.*

Een moeder over haar zoon

De vijfde brief

Lieve Marijke,

Hoewel we regelmatig 'bij praten' is het voor mij, omdat het vandaag een bijzondere dag is, nu weer tijd om even 'bij te schrijven'.

Drie jaar is het nu al weer geleden dat Mark zich onttrok aan de kerk. Vanmorgen heb ik even in m'n dagboek gelezen over toen:

„Vanmiddag kwam, alsof het zo getimed was, op het zelfde tijdstip als Mark 21 jaar geleden geboren werd, onze predikant ons meedelen dat zondag zal worden afgekondigd dat Mark zich aan de gemeente heeft onttrokken.

Het brak me, en riep in één klap alle herinneringen bij me op aan het moment van z'n geboorte. Er was door medische onachtzaamheid iets fout gegaan. Na meer dan een uur vechten voor z'n leven, durfden ze ons, nog aarzelend, te feliciteren en werd er gezegd: hij redt het wel. Nu werd ons exact 21 jaar later meegedeeld: „Sorry, hij heeft het niet gehaald. Zondag is de begrafenis.”

Zo voelt het! Ik voel me wanhopig! Vertwijfeld vraag ik me af: waar gaat dit over? Ik kan niet nadenken, dit gaat boven m'n krachten. Om een beetje grip op m'n verwarring en emoties te krijgen zoek ik z'n geboortekaartje op en lees: „*God alleen, Die je schiep, weet het waarom, het waartoe het waarheen...*” Ik zet dat kaartje op een duidelijk zichtbare plaats neer. Ik moet voor mezelf een stukje 'houvast' hebben, en op dit moment lijkt dat kaartje m'n houvast.”

„Ik moet zo meteen naar z'n verjaardag. Er moet feest gevierd worden. Maar hoe doe je dat....?”

„Z'n verjaardag en de dagen erna zijn in een roes aan me voorbij gegaan. Zondags vierden we de verjaardag van onze kleinzoon in Utrecht. Daardoor waren we niet in de kerk, en hadden we niet de mogelijkheid om er bij aanwezig te zijn. Achteraf heb ik daar spijt van. Hoe pijnlijk dan ook, het was voor mezelf beter geweest om er wel bij te zijn. Van vrienden heb ik gehoord, „dat het netjes gedaan is”, maar ik kan me er niets bij voorstellen. Hoe doe je zoiets 'netjes'?”

„Nu is het gewone leven er weer met drukke werkzaamheden: huishouden, kerkenwerk... De kinderen lopen, al of niet met aanhang, in en uit. Er moet gegeten en gedronken worden en geslapen. Ik leef en laat me leven. Maar ergens, ver weg is er steeds de gedachte: o God, het doet zo'n pijn, ik voel me zo alleen en verdrietig.

Het is rijden op twee sporen die nergens bij elkaar komen. Ik probeer het voor mezelf te relativiseren en draaglijk te maken, maar het lukt me niet.”

Drie jaar is het nu alweer geleden. Wat heb ik me in die tijd erna eenzaam gevoeld en het meest eenzaam in de kerk. Terwijl ik gehoopt had dat daar begrip en troost zou zijn te vinden. Maar het enige wat ze boden waren 'open deuren' en doodoeners. Ook dat vond ik terug in m'n dagboek.

„Hij leeft nog', zeggen ze. 'Wie weet komt hij nog wel eens weer tot andere gedachten', zeggen ze. 'Hij is nog jong', zeggen ze. 'Een klein beetje vertrouwen hebben', zeggen ze. 'Hij is gedoopt', zeggen ze. 'God laat niet varen het werk Zijner handen', zeggen ze. 'Ook al heeft hij God losgelaten, daarom laat God hem nog niet los', zeggen ze. 'Je bent niet de enige die dit overkomt', zeggen ze.”

Ik hoorde het allemaal wel, ik keek ze aan en wist dat ze het niet begrepen. Van jou kreeg ik toen het gedicht van Ida Gerhardt, 'Kwade dagen':

*Ga niet naar anderen als dat leed u slaat
dat de mens kromt, of als een wig hem splijt;
ga niet naar anderen: raak uw kracht niet kwijt,
die harde kern waarmee ge het bestaat.
En houd uw huis in stand, gelijk altijd.*

*Ga niet naar anderen: hun blik ver-raadt
weigering te beseffen wat er is.
Straks woelt hún onrust om in uw gemis.
Mijd hun bedisselen, hun ergernis
dat ge u blijkbaar niet gezeggen laat.*

Zoek het bij een goed vriend, u toege-wijd, –

*een die u niets verwijt, niets vraagt, niets raadt,
maar u verdraagt met uw beschreid gelaat.*

*Die, zelf zwijgzaam, u kent voor wie gij zijt,
en merkt dat het, nog bevend, berg-op gaat.*

Het was een eye-opener voor me. M'n huis in stand houden, dat was belangrijk, en niets verwachten van mensen van wie er niets te verwachten viel. Uren lang hebben we daarna gepraat. Samen gepraat, wilde ik eigenlijk schrijven. En dat is ook wel zo, maar wat je vooral gedaan hebt is luisteren. Luisteren met je hart.

En nu zijn we dus drie jaar verder. Jaren waarin veel is gebeurd. Veel wat ook weer m'n aandacht vroeg, waardoor ik dan weer werd afgeleid van dit grote verdriet in m'n leven. Maar, ook al zijn de scherpste kantjes er nu wel wat van gesleten, het blijft een, wat de kerk betreft, ondeelbaar verdriet.

Heel lang heb ik geprobeerd om er achter te komen: wat is dat nou, waarom is er zo weinig aandacht en begrip voor ouders die op deze manier een kind verliezen?

Want dat is het wel. Omdat je met dat kind de essentie van wat voor jou het belangrijkste is in het leven – de levende relatie met God – niet meer kunt delen.

Ik ben er niet achter gekomen. En soms denk ik wel eens, het lijkt wel of het niemand wat gedaan heeft, alsof het alleen mij aangaat. Niemand praat over hem, nooit wordt er eens naar hem geïnformeerd, alsof hij nooit heeft bestaan, alsof hij nooit lid geweest is, alsof hij nooit gedoopt is temidden van de gemeente, en géén belijdenis had gedaan, zó kort voor hij zich onttrok. Naar de andere kinderen en de kleinkinderen wordt wel gevraagd, maar naar Mark, nee!

Laten we het er maar op houden dat onze predikant gelijk heeft, en dat het is uit verlegenheid met de situatie. Alhoewel ik soms denk dat ook dat een doodoener is. Want juist in de kerk mag je toch iets verwachten...? En diep van binnen blijf ik erbij: het klopt niet, er zou in de kerk meer aan-

dacht voor – en meeleven moeten zijn met ouders die dit overkomt. Of zijn we er al aangewend dat jongeren opstappen?

Natuurlijk wordt er in de kerk, in het algemeen wel gebeden voor leden die niet meer mee doen, maar het gaat dan meestal over die leden die niet meer in de kerk komen maar zich nog niet hebben onttrokken. En het is goed dat daar voor gebeden wordt, maar mij doet het elke keer weer pijn en elke keer weer denk ik: 'alweer niet' En weet je wat me, de laatste tijd, nu het meest bij dit alles 'plaagt'? Dat iedereen om me heen zo druk is met 'de vreemdeling in ons midden', de asielzoekers. De preek wordt voor ze in het Engels samengevat. We zingen vreemde liederen in hun taal. Er wordt voor ze gebeden. Als één van hen dreigt uitgewezen te worden, worden we zelfs in de dienst opgeroepen om mee te gaan naar Den Haag om te protesteren. We rijden af en aan om ze te halen en te brengen. Ze worden omhelst en gekust als ze binnenkomen en vertrekken. En, we prijzen onszelf, omdat dat bij ons allemaal kan."

En verdrietig denk ik dan: *maar die huisgenoot des geloofs dan?* Waarom werd en wordt er voor hem geen verstaanbare taal gesproken? Wie kwam er in actie toen hij verloren en kapot liep? Wie kijkt er nog naar hem om? Hij is toch ook een vreemdeling... geworden?

Zondag luisterde ik naar een kerkdienst op de radio. Het ging over: hoe Jezus de tempel schoonveegde en in het verlengde daarvan over: schijnheiligheid in de kerk.

In die preek liep het uit op: je kunt dit wel doen en dat, maar als je er niet bent voor de vreemdelingen, de asielzoekers dan ben je voor God een schijnheilige!

Alsof dat het enige nog is waarin je schijnheilig kunt zijn En dit was niet de eerste keer dat ik zo'n toepassing hoorde.

Maar deze keer maakte het me opeens zo boos, dat ik van mezelf schrok.

Daar zat ik, onder weg in de auto! Ik hoorde mezelf woedend uitvallen tegen die predikant en al m'n verdriet en boosheid op hem afreageren. Ik hoorde mezelf en zag mezelf. En ik realiseerde me: je moet oppassen! Oppassen dat je niet bitter wordt en de dingen niet meer in de juiste proporties ziet.

En ik realiseerde me: het is minder 'gesleten' dan je wel zou willen. De

rest van de zondag voelde ik me lamgeslagen en verdrietig! Om het verlies van Mark... Maar ook omdat ik zó niet wil worden, zó bitter.

Maar het is zo verschrikkelijk moeilijk soms om dat van Mark, los te laten. Los laten, het uit handen geven, voor hem bidden en het verder aan God overlaten.

Niet dat dat zou betekenen dat ik dan verder niets meer hoeft te doen, maar met Mark zelf hierover praten is nu eenmaal onmogelijk. Je weet dat hij dat absoluut niet wil en dat ik hem echt helemaal zal verliezen als ik met hem over het geloof wil praten.

Heel duidelijk was hij toen daarin: „Ik wil graag thuis blijven komen, ik hou van jullie, maar laat me hierin met rust. Ik heb heus nog wel iets van een Godsbesef en ik zal proberen om goed te leven maar de rest heb ik afgesloten, zeker dat stuk wat te maken heeft met 'het instituut kerk'." Ik kan het hem dus alleen nog maar voorleven. En dat is soms best moeilijk. Zeker als ik zelf een beetje vastloop.

Een goede reden dacht ik om jou weers te schrijven, want schrijvend zeg ik altijd veel meer dan wanneer we bij kletsen, ook omdat we dan in een korte tijd zoveel dingen bepraten. Ik dacht, misschien dat jij er iets van mee kunt voelen en met me mee kunt denken.

Natuurlijk is het goed dat ook de kerk en kerkmensen zich ontfemen over 'de vreemdeling in ons midden'. Maar ben je met mij ook niet van mening dat je het ene moet doen en het andere niet laten?

Dat je ook te eenzijdig bezig kunt zijn, en dat er zelfs het gevaar bestaat dat je dit doet, het je ontfemen over asielzoekers, omdat je daarmee 'eer' kunt behalen of om een leegte in: *het gemeente-zijn* mee op te vullen?

Begrijp me goed, ik zeg niet dat de mensen bij ons in de kerk het daarom doen, het is niet aan mij om een oordeel daarover te hebben. Maar ik zie dat wel als een reëel gevaar.

Zijn we met z'n allen misschien niet een beetje hierin doorgeschoten, alsof we geen andere verantwoordelijkheden meer hebben.

Hoor jij in je eigen omgeving wel eens wat ik hoor bij zieken en bejaarden: Er komt nauwelijks meer iemand van de kerk, want allemaal hebben ze het druk met 'de asielzoekers'. Dat klopt toch niet?

Ik hoop dat we gauw weer eens tijd hebben om samen uitgebreid hierover van gedachten te wisselen.

Binnenkort bel ik je wel om een afspraak te maken. Wat denk je van een paar dagen in een klooster? Ik proef de sfeer al. Het bidden en het zingen, de rust en de stilte... Samen praten, samen lachen, misschien ook wel samen huilen, maar vooral samen 'de accu van het geloof' weer opladen.

Doe de groeten aan je man en je kroost.

Liesbeth

Kruimpels van de tafel

Grenzen doorbrekend

Toen Marx en Engels in 1848 hun **Communistisch Manifest** de wereld inslingerden, had dat verstrekkende gevolgen voor mensen en volken. Het heeft de levens van miljoenen mensen ingrijpend beïnvloed. Maar hoe ingrijpend dat ook was, toch werd het leven er niet wezenlijk door veranderd. Dat kon ook niet, want het ging daarin alleen maar om een ideologie, een filosofie. Die kunnen binnen de grenzen van het leven wel verschuivingen veroorzaken, maar die grenzen en kaders zelf niet doorbreken. Met het evangelie van Christus' opstanding ligt het anders. Dat is geen ideologie of filosofie, maar een kracht van God dat de kaders en grenzen van ons bestaan doorbreekt.

Als je in een gevangenis met een hard regime zit en er komt een manifest waarin betere bedden, beter eten, langer luchten en een betere behandeling in het vooruitzicht gesteld worden, dan kan daardoor het verblijf in de gevangenis wel enigszins veraangenaamd worden, maar het verandert niets aan het feit dat je in een gevangenis bent. Daarin kan alleen maar verandering komen, als de bewaker met zijn sleutel de celdeur opent en zegt: je kunt gaan; de poort staat voor je open; je bent vrij. Dat is nu precies het verschil tussen een ideologie en het evangelie. Ideologieën en politieke omwentelingen kunnen alleen de omstandigheden binnen de gevangenis wijzigen en de gevangenen betere bedden verschaffen. Elke ideologie en elk politiek program loopt zichzelf stuk op de gevangensmuren van zonde en dood. Maar het evangelie bevrijdt de mensen uit die gevangenis. Het zegt ons: Jezus Christus heeft door zijn opstanding de sleutel omgedraaid en de poort opengezet. Ga naar buiten. Je bent vrij.

M.R. van den Berg, Groningen

De grondslag van onze zekerheid

1. 'Dementsprekend'

P.J. van Kampen, Ede

Op 15 november van 't vorig jaar stond in 'Opbouw' een artikel van mijn hand over het eerste deel van Nico ter Lindens serie 'Het Verhaal gaat'. Ik was in dat artikel behoorlijk sceptisch over de grondslag van Ter Lindens Bijbelbeschouwing: voor alle zekerheid zeg ik er maar bij dat ik sindsdien niet van mening veranderd ben. Naar aanleiding van dat artikel kreeg ik een brief van dhr. Van der Ploeg uit Eindhoven. Hij had vragen over 'onze Gereformeerde Schriftbeschouwing', of die niet aan wijziging onderhevig was, of wij al die oude verhalen nog zo stellig geloofden en konden geloven als vroegere generaties.

Met die vraag zat ik wat in mijn maag en niemand kan me er ook van betichten dat ik hem overhaast heb opgepakt! Naast de reden van intense werkdruk op andere terreinen ligt de reden vooral in een zekere zorg. Zorg om het feit dat je bij zo'n vraag een terrein van reusachtige afmetingen aansnijdt en wie kan dat in zijn geheel overzien? (Ik als niet-theoloog al zeker niet!) De tweede zorg betreft de onrust die zulke discussie over het Schriftgezag steeds weer pleegt op te roepen. De laatste tijd is precies dezelfde vraag echter ook op andere manieren tot me gekomen. Dan is het onjuist, of zelfs lafhartig, om hem me van het lijf te houden. Vandaar dat ik, met een ietwat zwaar hart, een aantal noties op papier hoop te zetten die wellicht aanleiding zijn tot een verdere discussie en (naar ik hoop) ook een enkele lezer zal boeien en (nog groter hoop) nieuwe stof tot nadenken geeft. Overigens kan ik diverse mensen met naam en toenaam noemen die deze vraag met veel meer gezag kunnen aanpakken dan ikzelf. Evenwel, de vraag was aan mij gesteld. Ik wil deze keer maar simpel beginnen en ben van plan mezelf en ook u deze keer op een wat luchtig verhaal te tracteren. Het wordt daarna nog wel ingewikkelder en zwaarder, vermoed ik. We kunnen daar-

bij in de loop der tijd alleen maar aan levensernst winnen...

Misverstanden

We beginnen met de eenvoudige constatering dat de Bijbel een boek is en dat de tekst bestaat uit taal. En taal levert uit zichzelf al moeilijkheden op, niet alleen Bijbeltaal, maar alle taal! Om maar wat simpele voorbeelden te geven, onlangs las ik in een Nederlandstalig boek over de effecten van de Opiumoorlogen in China een Duitstalig citaat. Eén zin had het woord 'dementsprekend'. Onmiddellijk las ik dat als 'dement/sprekend'; het ging over een nogal wonderlijke oude keizerin en ook over allerlei onbetrouwbare politici, dus 'dement/sprekend' leek vanuit de context best haalbaar! Alleen paste dat op geen enkele manier en binnen een of twee seconden was het duidelijk dat ik het woord als 'dem/entsprekend' moest lezen: 'dien-tengevolge', 'beantwoordend aan'. Het was net als een zoekplaatje: opeens zie je het (of ook niet!) Hetzelfde overkwam me eens toen we in Hongarije waren en op de 'étlap' (toevallig een gemakkelijk Hongaars woord, dat 'menu' betekent) 'Schweinelande' zagen staan; ik interpreteerde dat als Schwein/elende! De goede caesuur was natuurlijk Schweine/lende, een bepaald deel van 's beests torso; het geeft geen pas die uitspraak van zeven jaar geleden profetisch voor de huidige droefenis van varkens te achten!

O Madmen

Ook de Bijbel bestaat uit taal en er is kans op misverstand. Wat moeten Engelssprekenden denken van Jeremia 48:2: „Moabs roem is niet meer; in Hesbon zint men op onheil tegen hen; Komt, laat ons het uitroeien als volk. Ook gij, Madmen, zult verdelgd worden.” „You too, o Madmen, will be silenced”, zegt de New International Version en het voegt eraan toe, in een voetnoot, dat het de naam van een Moabitische stad is. Anders denkt toch de gemiddelde Brit, Amerikaan of Australiër dat hier 'krankzinnigen' (madmen) worden aangesproken. In mijn oude gerenommeerde Cruden's Concordance staat dit 'Madmen' (de plaats dus) onder verwij-

zing naar 1 Samuel 21:15, waar koning Achis van Gat tegen zijn onderdanen zegt: „Heb ik gebrek aan *krankzinnigen* (madmen in het Engels), dat gij mij deze man (David) gebracht hebt om bij mij uit te razen”. Als op dit niveau al de nodige ambivalentie en verwarring naar voren komt, hoe is het dan met de gemiddelde Bijbellezer? (Zo kwam ik er zelf ook achter, bij het raadplegen van mijn Cruden's Concordance.)

'The Son of Jesse'

Dat heeft allemaal weinig om het lijf, zal de lezer zeggen en hij of zij heeft uiteraard gelijk. Maar dan komt het verhaal van de gestoorde Dennis Rohan, een Australiër die in 1969 een ferme poging ondernam om de wereldvrede te ondermijnen. Hij was godsdienstwaanzinnig en stak de Al Aqsa moskee in brand, op de Tempelberg. De Islamitische Palestijnen raakten door het gebeuren zeer van de kook en meenden dat het om een of ander sluw Israëliisch plannetje ging, dat beoogde hun heiligdom hun af te nemen. Het ware verhaal was prozaïscher dan deze versie, maar ook illustratief; in de tekst wordt vaak over de Messias gesproken als de 'zoon van Isaï', in het Engels 'the Son of Jesse'. Dennis was ook een 'zoon van Jessie', want zo heette zijn moeder! De Engelse versie van Isaï, 'Jesse' spreek je net zo uit. Hij was er dus in zijn wanen van uitgegaan dat hij de beloofde Messias was en zijn eerste daad was om te pogen de Derde Tempel te laten oprichten op de Tempelberg! Daarbij was de Al Aqsa moskee een obstakel en dus gooide hij een bom naar binnen. Uiterst gevaarlijke 'klank-exegese' dus, die de wereld in een gewelddadige confrontatie over de Tempelberg had kunnen storten!

'Mededeelzaamheid'

Ik herinner me dat ik een keer op een Bijbelstudieconferentie was, met allemaal heel gemotiveerde studenten. Op een gegeven moment zegt een van hen: „Mensen, we moeten meer dingen met elkaar delen; het is belangrijk dat we echt doorgeven wat in ons leeft. Dat staat in de Bijbel: 'Vergeet de mededeelzaamheid niet'.” Gelukkig kwam er toen iemand achter dat dat woord in dat verband vooral sloeg op 'bereidheid om

je geld met elkaar te delen'. Wellicht was het ook goed om met elkaar je diepste gedachten te delen. Op de tekst in Hebrreeën 13:16 kon je die opvatting in elk geval niet baseren! Zo merken we op dat taal ook verandert, onder andere dat we in een paar gevallen een verschuiving in seksuele zin opmerken. Een paar meisjes voor me hadden grote lol, toen, al weer jaren geleden, in een bijeenkomst gezegd werd dat een (onmiskenbaar mannelijke) majoor van het Leger des Heils die avond niet spreken kon, „omdat hij ongesteld was”. Als je in een folder voor een jeugdkamp van de kerk meldde dat het je oogmerk was met elkaar 'gemeenschap te oefenen', zou je misschien aandacht van sommige lieden krijgen die anders niet gauw aan kerkelijke activiteiten ziet deelnemen. Dat was nog eens een interessant initiatief! Meer valt te noemen waaruit we merken dat Bijbelse termen voor jongeren volmaakt onbegrijpelijk worden. Maar dan de vraag aan de ouderen ons: Wat betekent Hosea 14:3 in de Oude Vertaling: „Neem weg alle ongerechtigheid, en geef het goede, zo zullen wij betalen der varren onzer lippen”? De NBG zegt wijselijk: „Wij bieden als offerstieren de belijdenis onzer lippen”. Ook ouderen hebben niet veel met 'varren'. We hebben het hier dus steeds over woorden die een hinderpaal of struikelblok kunnen vormen. In de meeste gevallen valt de moeite daarbij erg mee. We zijn ons meestal bewust dat we een tekst in andere vertaling moeten lezen om tot meer klaarheid te komen, of we kunnen er een commentaar op naslaan. Ook komen weer wel uit of het 'sprengbekkens' of 'springbekkens' zijn, zoals ook sprengbaden of springbaden wel begrijpelijk zijn (de vertaling van het Hebreeuwse woord 'mikwe').

Schoenen en wasbekkens

Anders wordt het al, als we gaan letten op de specifieke aard van b.v. de poëzie, oftewel de Wijsheidsliteratuur. Ook wie zegt dat hij of zij 'de Bijbel letterlijk neemt' zal, naar ik verwacht, een overdachtelijke uitleg vermoeden bij een tekst als Psalm 60:10 waar de HERE zegt: „Moab is mijn wasbekken, op Edom werpt ik mijn schoen, over Filistea juich ik.” (Psalm 108:10 luidt nagenoeg identiek) Is het overigens de Here die spreekt? We begrijpen (bijna) automatisch dat je zulke uitspraken niet letterlijk moet nemen. Al werd in de dienst van Artemis (of Diana) der Efeziërs geloofd in voorwerpen die uit de hemel waren komen vallen, lijkt het meer een uiting van verachting voor Edom dan een uit-

spraak dat een schoen als meteoriet op Edomitisch grondgebied is geland. Zo zal ook niemand echt in verwarring komen bij de bekende eerste regel van de Schotse dichter Robert Burns, als die zegt: „My love is like a red red rose”. Je kunt denken aan haar eventuele stekelachtigheid, of aan haar hoedanigheid als muurbloempje, veel waarschijnlijker haar schoonheid en ongereptheid die de dichter met een roos associeert. Duidelijk is één ding: hier is geen tuinman aan het woord, maar een dichter!

Mot en roest

De Here Jezus bedoelt kennelijk ook niet in die zin letterlijk dat er in de hemel geen motten of zuurstof zijn, als Hij tegen de leerlingen zegt: „Verzamel u geen schatten op aarde waar mot of roest ze onttoonbaar maakt en waar dieven inbreken en stelen; maar verzamelt u schatten in de hemel waar noch mot noch roest ze onttoonbaar maakt en waar geen dieven inbreken of stelen.” In Mattheüs 6:19,20 ligt het accent heel anders dan dat ons de afwezigheid van zuurstof (geen roest) of motten geopenbaard wordt (zie ook Lukas 12:33).

Allegorese

Maar als dat allemaal duidelijk is, blijkt wel dat er andere teksten zijn die ons meer moeite geven. Ik denk aan letterlijk nemen van een Schriftwoord enerzijds of 'allegorische' uitleg, of 'typologische' uitleg aan de andere kant. Zo heb ik in mijn Bijbelschooltijd over geen onderwerp heftiger discussie gehad dan over de vraag of Rachabs koord bij toeval rood was (het had ook blauw kunnen zijn of groen of wellicht was het uiting van haar beroep, zoals wij nu rode lampen kennen) of dat het gaat om verwijzing naar het zoenbloed van Christus, eeuwen voor het Gebeuren op Golgotha! Het eerste was ruwweg mijn suggestie, het tweede de zeer intens beleden opvatting van een nogal 'bevinidelijke' student, die ronduit geschokt was dat ik die uitleg niet aanvaardde. (Zie het boek Het Scharlaken Koord van Cornelis Lambregtse.) We kregen zicht op heel interessante verschillen in exegese binnen de Gereformeerde Gezindte. Evenzo de vraag, die al bij de oude kerkvader Augustinus naar voren komt wat het juiste verstaan was van de gelijkenis van de Barmhartige Samariiaan. „Volgens de vierde-eeuwse kerkvader Augustinus was Adam de man die van Jeruzalem naar Jericho 'afdaalde'. 'Jeruzalem' stelde de 'hemelse stad' voor, de vrede die hij verloor. 'Jericho' moest worden opgevat als de menselijke sterfelijkheid, die hij

tengevolge van de zondeval ontving. De rovers waren de duivel en zijn demonen, die hem van zijn onsterfelijkheid ontdeden. De priester en de leviet, die aan de andere zijde voorbijgingen, beeldden de bediening van het Oude Testament uit die uiteindelijk hem niet verlossen kon. De barmhartige Samariiaan stelde natuurlijk Christus zelf voor; als hij de wonden verbindt, wordt de zonde onderdrukt. De olie en de wijn die hij op de wonden goot verzinnebeelden de troost en de hoop, en de bemoediging om hard te werken. Het beest was het vlees, waarin Christus op aarde kwam. De herberg stelde de kerk voor, terwijl de apostel Paulus de waard van de herberg was. De twee schellingen tenslotte, die de waard ter hand gesteld worden, zijn de geboden om God en de naaste lief te hebben.” John Drane, die ik hier citeer merkt op: „Als je Augustinus' verhaal leest, merk je dat de vraag die beantwoord moest worden nooit zelfs naar voren gebracht wordt!”¹ Van deze dingen wilde ik melding maken voordat ik, de volgende keer, op br. v.d. Ploegs vraag nader inga. Over deze dingen zal het in het vervolg niet gaan!

Noot:

John Drane. *Jezus en de Vier Evangelien*. Gideon. Hoornaar. 1981. pp. 103,104.

Tussen kerk
en keulken

Koninginnedag...

Voor mij begint Koninginnedag op de avond ervoor met het unieke verschijnsel van de laatste jaren: De Vrijmarkt! Vorig jaar ging ik er naar toe met Janneke, mijn dochter. Gelukkig houdt zij er ook van. Vraag niet waarom, want wat is er nu aan om de zolderinventaris van je burens uitgestald op straat te zien. Niets toch? Er zijn mensen die klam worden bij het idee en ik geef ze volmondig gelijk. Alleen ... wij blijven het heerlijk vinden. Zingend stapten we die avond tegen tien op de fiets. Het was donker en uitgesproken koud. „Nemen jullie niet te veel troep mee terug?” riep mijn man ons na en ik ketste terug: „Kijk jij nu maar naar jezelf”, want hij is met oude boeken niet te vertrouwen. Hij lachte en verdween huiverend in huis. Ondanks de kou was het druk in de stad. In het licht van de straatlantaarns stonden kraampjes, opgetast met spul-

len: bloempotten, boxen, meubels, boeken, serviesgoed. Op een oude barbecue stond iemand hamburgers te bakken. De rook kringelde langs de ronde vleesschijven omhoog. We haalden onze zaklantaarns te voorschijn (afgekeken van de antiekhandelaar die vorig jaar zo de markt afstroopte).

„Ik heb het gevoel of we meedoen met de vijf wijze en vijf dwaze maagden”, zei Janneke monter. „Dan maar hopen dat de olie niet op raakt”, murmelde ik. „Batterijen. Je moet met je tijd meegaan, Mam”, zei ze.

We kwamen bij een enorme uitstalling. De eigenaar zat kleumend op een tuinstoel naast de kraam. Janneke grabbelde tussen een paar schalen naar twee beeldschone bordjes. „Hoe vind je deze, mam?” „Mooi. Kopen!”, adviseerde ik en viste een paar roze schaaltes uit een andere hoek. „Hoe vind je dit voor Gerda?”

Gerda is een vriendin die roze porselein spaart. Janneke nam ze van me over en begon geestdriftig te onderhandelen. Ik liep langzaam door. Even later kwam ze me achterop met het in kranten gewikkelde porselein. „Ziezo,” zei ze tevreden, „naar zulke bordjes heb ik tijden lopen zoeken.”

Een paar meter verder bukte ik me bij een verzameling pannen en bestek op een oud vloerkleed en pakte een pan op die er ingewikkeld uitzag. „Een prima stoompan, mevrouw. Mijn vrouw heeft er veel plezier van”, zei de man die het kleed beheerde. Ik draaide de pan om. „Waarom doet u hem dan weg?”, informeerde ik. Hij haalde de schouders op. „Ach, ja, je krijgt zo veel troep”, zei hij vaag. „Mam,” waarschuwde Janneke. Met tegenzin liet ik de pan los. Het leek helemaal gaaf. „Ik vind hem mooi. Maar wat moet ik er mee?”, aarzelde ik. „Niets,” zei Janneke, „één keer gebruiken en dan naar de zolder!” Ik schoof de pan terug. Er zat een oor los. „Je hebt gelijk”, zei ik en we drenfelden verder.

Bij de Grote Kerk speelde een bandje. Een jongen speelde een solo op een saxofoon. Drie meisjes van een jaar of zestien, die voor ons uit liepen, sloegen hun armen om elkaars schouders en dansten spontaan mee. Overal brandden potjes met waxinelichtjes. „Gezellig”, zei Janneke vergenoegd. Even verder stond een mevrouw met twee kinderen van een jaar of zeven. Het jongetje bekeek een stapel kleren en viste er een broekje uit. Hij hield het omhoog. „Verkopen ze me trainingspakkie”, zei hij mistroostig. „Waarom? Ik wil het zelf houden.” Zijn moeder

Voor de kinderen

Kunnen jullie deze Hemelvaarttekst ontcijferen?

met zijn knecht Pura een gesprek afluisteren in de legerplaats en gelooft dan dat de Here hun zal verlossen. De soldaten werden in drie groepen verdeeld. De soldaten kregen fakkels in lege kruiken en horens. Als Gideon op zijn hoorn zal blazen en roepen: voor de Here en voor Gideon. Toen het volk dit deed was er paniek in de legerplaats en de vijanden vluchtten en werden verslagen. De mannen van Efraïm namen de twee vorsten van Midian, Oreb en Zeëb, gevangen en doodden hen.

G. Wijkhuizen-van Vuuren

zei: „Omdat het je te klein is, Robbie. Dit is voor baby's.” „Poeh... moet je dat horen. Een baby met een trainingspakkie”, morde hij en drukte de kleren tegen zich aan. „Je bent moe. Zal ik je maar naar huis brengen?”, vroeg zijn moeder. Ze pakte een groot stuk plastic en dekte haar negotie af. „Morgen verder. We hebben nog een hele dag”, zei ze half tegen haar kinderen en half tegen ons. Ze legde een paar stenen op de hoeken van het plastic en zette de kinderen op haar fiets. We liepen nog een uur rond. „Als je toch een president had”, zei ik tegen Janneke toe we voldaan weer naar huis fietsten.

„Had je geen Koninginnedag en van een Presidentsdag heb ik nog nooit gehoord”, zei ik. „Ik ook niet. Een koningin is een zegen apart”, zei ik beschouwend. We fietsten de steeg in. Janneke gaapte. „Geniet er morgen dan maar lekker van”, zei ze. En dat heb ik gedaan.

Margreet Maljers-Kroes, Alkmaar

Perssschouw

Bijbel open!

Er heeft zich een ingrijpende en wezensvreemde verandering voltrokken in de kerken. Bij verschil van inzicht gaat de Bijbel nauwelijks meer open. Ik bedoel: de grote vragen naar het verstaan van het Evangelie, de inrichting van de kerk, de uitoefening van tucht (???) en de actuele ethische kwesties. Er wordt gezocht naar ad hoc-oplossingen. Of de problemen worden weggepoetst met: 'Hij bedoelt het ten diepste wel goed'. Wanneer de electricien in contact komt met hoogspanning, is 't zijn dood, alle goede bedoelingen ten spijt. Wanneer de ober mij onbedoeld overslaat met zijn drankjes, wordt mijn dorst niet gelest. Wanneer de rechter (weliswaar goedbedoeld) onrecht spreekt, wordt het land niet gediend. Als de kerkmens maar wat aanrommelt, wordt geen mens behouden. Want onze boodschap is Gods Woord. En dat komt niet uit goede menselijke bedoelingen

voort. Gods openbaring biedt de kerk haar bestaansrecht. Het Woord was de eeuwen door het licht op ons pad. Het protestantisme is een historische 'terug-naar-de-Bijbel'-beweging. Het 'sola Scriptura' is onverbrekkelijk met haar verbonden. Zou ze dat verliezen, dan verliest ze haar functie. Dan is ze onbruikbaar geworden. Wel, zo laat is het! Ieder doet maar wat goed is in zijn ogen. De inzichten op dogmatisch en ethisch vlak worden in de praktijk vaak bepaald door de gemiddelde publieke opinie. Ach, daar heb je geen Bijbel voor nodig. En ook geen kerk.

„Maar er staat toch in de Bijbel...?” probeerde ik. Maar de collega tegenover me gaf geen krimp. „Die klopt op vele punten niet! Wij handelen naar ons geweten.” Of ik maar zo vriendelijk wilde zijn niet meer te zeggen dat zijn schaapjes naar de Bijbel moesten luisteren. Dat zou hen te zeer in hun 'geloof' schaden! In elk geval drie keer heb ik dat moeten ervaren. De exacte bewoording verschilt een pietsie van wat ik hier kort weergeef, maar niet de inhoud. Is dat mijn kerk? Maar ik blijf volhouden: dit is wezensvreemd aan het christendom. Wat niet uit de Bijbel bewezen kan worden is lariekoek, en geen brood voor het hart!

Dit artikel knipten wij uit het 'GEREFORMEERD KERKBLAD' voor de provincies Drenthe, Flevoland en Overijssel – Eindredactie drs. A. Hekman. Het slot van dit stuk is zonder meer schokkend! Wie als dominee in plaats van de Bijbel zijn geweten als maatstaf hanteert heeft het gezag van het Woord van God gedevalueerd. Ik begrijp in de verste verte niet hoe zo iemand nog predikant kan zijn. Want met het getuigenis van de Schrift staat of valt je ambt! Terecht stelt ds. Bram Krol, dat deze instelling wezensvreemd is aan het christendom.

Enschede, O. Mooiweer

Kerknieuws

Beroepen/Intrede/Afscheid

Beroepen te Wormer: ds. J. Dekker te Nijverdal.

Bedankt voor Lelystad (CG/NG): ds. M.H.T. Biewenga te Emmeloord.

Intrede: ds. W. van Dijk van Hattem heeft op zondag 27 april intrede gedaan in Wezep na bevestigd te zijn door ds. G. van Keulen aldaar.

Adressen

NGK Wezep

Adres ds. W. van Dijk: Zuiderzeestraat-

weg 505, 8091 CN Wezep, tel. 038-3762633.

NGK Rijswijk

Adres ds. P.A. Strating: Julianastraat 61, 2282 RM Rijswijk, tel. 070-3070701
NGK 's-Gravenhage

Adres ds. J.W. Verheij: Piet Heilnaan 7, 3781 TH Voorthuizen, tel. 0342 473951.

Overig nieuws

Geslaagd

Het college van hoogleraren van de Theologische Universiteit van de Christelijke Gereformeerde Kerken te Apeldoorn heeft bekend gemaakt dat br. C.M. van der Klis op 11 april jl. het doctoraal 1-examen met goed gevolg heeft afgelegd.

Jaarvergadering SOS

De vereniging Steun Oost Soemba (SOS) hoopt D.V. 10 mei a.s. haar jaarvergadering te houden in Congrescentrum De Eenhoorn, Kon. Wilhelminalaan 33 te Amersfoort (tegenover het station). Aanvang 13.30 uur. Voor de pauze zullen de huishoudelijke zaken worden behandeld. Na de pauze zal br. H. v.d. Velde uit Wezep een lezing houden over het onderwerp *Achtergronden van kerk en staat in Indonesië*. Er wordt op veel belangstelling gerekend.

Regiovergadering

Dordrecht/Gorinchem

d.d. 20 februari 1997

Namens de roepende kerk van Culemborg opent ds. K. Holwerda de vergadering. Alle kerken zijn wettig vertegenwoordigd. Het vaststellen van de agenda en het verslag van de vorige vergadering levert geen problemen op. Vervolgens wordt uitvoerig stilgestaan bij de positie van de gemeente van Zwijndrecht. Zoals al eerder is meegedeeld kwam een proces op gang waarbij bezinning op de positie van Zwijndrecht centraal stond. Door terugloop in het aantal leden, vergrijzing, het ontbreken van jeugd en moeite met het vervullen van de ambten, werd de situatie steeds moeilijker. Vanuit de regio werd een commissie benoemd die met de kerkenraad tot de conclusie kwam dat getracht moest worden tot continuering te komen. Een belangrijke groep leden verliet intussen de gemeente waardoor de kerkenraad toch moest constateren dat per 1 maart 1997 een eind aan het bestaan van de NGK te Zwijndrecht moest komen. Besluiten ten aanzien van afgifte van verklaringen aan niet meer meelevende leden en de kosten voor het honorarium van de predikant zijn genomen. Nu de kerkenraad van

Zwijndrecht is opgehouden te bestaan is een commissie – bestaande uit de oud-kerkenraadsleden – benoemd die zich zal bezighouden met de afwikkeling van de diverse zaken.

De kerk van Culemborg zal de regeling met betrekking tot kerkelijke onderzoeken aanpassen voorzover dit betrekking heeft op het nieuwe ondertekeningsformulier. De vergadering stelt de tekst vast van de ondersteunende brief aan de LV betreffende het reeds aanvaarde voorstel van Culemborg inzake bijscholing van predikanten. De kerken van Hardinxveld/Giessendam en Dordrecht hebben de stukken met betrekking tot het ontslag van ds. Borgdorff (beroepen naar Enschede) onderzocht en in orde bevonden. Het verslag van ds. Borgdorff inzake de Raad van Advies/TSB geeft geen aanleiding tot opmerkingen. Ds. Holwerda wordt benoemd tot opvolger van ds. Borgdorff in de RvA/TSB. Hardinxveld/Giessendam meldt dat ds. H. Zuidhof zal optreden als consulent van Sliedrecht. Langerak wil een pastoraal medewerker aantrekken, eventueel samen met een andere regiokerk. Het Langerakse kerkgebouw zal ingrijpend worden verbouwd. Sliedrecht werkt hard aan vervulling van de vacature en in Gorinchem is sprake van enige groei van de gemeente.

Regiovergadering Kampen

d.d. 6 maart 1997

De voorzitter, ds. K.T. de Jonge van Almere, opent de vergadering. Hij heet de afgevaardigden, evenals de waarnemers van de Christelijke Gereformeerde Kerk van Emmeloord, welkom. Na vaststelling van de agenda worden de notulen van de vergadering van 10 oktober 1996 goedgekeurd.

Het hoofdonderwerp van de vergadering is de gespreksnotitie van Kampen over het jeugdbeleid. In Kampen bestaat een uitgebreid georganiseerd jeugdwerk. Niettemin zijn er zorgen over de geringe participatie van tieners in het verenigingsleven. Daarnaast ligt er een problematiek op het gebied van het uitgaansleven. De voorzitter legt de vergadering twee vragen voor:

Herkent u in uw eigen gemeente deze problematiek? De meeste kerken antwoorden daarop bevestigend.

Hoe gaat u daarmee om?

In meerdere kerken zijn jeugddouderlingen aangesteld. Ook hebben enkele gemeenten goede ervaringen opgedaan met het bezoeken van tieners door jong-volwassenen. Van verschillende kanten wordt benadrukt dat toerusting en begeleiding van jongerenwerkers zeer belangrijk is. In een aantal

gemeenten worden enkele malen per jaar speciaal op jongeren gerichte themadiensten gehouden. Ook lijkt er een verband te zijn tussen de meelevendheid van de ouders en die van hun kinderen.

Uit de vergadering kwamen twee vragen naar voren:

- 1 Wat kunnen we in regionaal verband voor jongeren doen; en
- 2 Hoe is het gesteld met het persoonlijk bijbellezen en bidden van tieners?

Na goedkeuring van het financieel verslag wordt overgegaan tot de rondvraag der kerken. Steenwijk deelt mee het diakenambt voor zusters te hebben opgesteld. Almere meldt dat het gesprek over de openstelling in de Christelijke gereformeerde classis wordt voortgezet. Zwartsuis meldt contact met de Gereformeerde Kerk (Vrijgemaakt). IJsselmuiden laat weten dat het kerkasiel heeft verleend aan een Armeens gezin en vraagt om voorbede. De volgende regionale vergadering zal plaatsvinden op 2 oktober 1997.

Regiovergadering Arnhem d.d. 10 april 1997

Namens de roepende kerk van Nijmegen opent ds. J. van 't Hof de vergadering. Hij richt een speciaal woord van welkom aan de afgevaardigden van de kerk van Veenendaal die voor de eerste keer een vergadering van de regio Arnhem bijwonen. Ook verwelkomt hij br. C.J. Bos (Wageningen), die de regio vertegenwoordigt in de Raad van Toezicht en Advies Theologische Studiebegeleiding.

De vergadering wordt geconstitueerd. Moderamen: ds. J. van 't Hof, preses; br. G. Wever, scribe en zr. A. Slaa-de Jong, assessor.

Het rapport van br. C.J. Bos over de Raad van Toezicht en Advies/TSB wordt besproken. Desgevraagd licht br. Bos zijn rapport op enkele onderdelen toe, o.a. de stage voor a.s. predikanten en de deelname aan studiebijeenkomsten. Vanuit de vergadering wordt gepleit voor het opstellen van een goede profielschets voor de opleiding van predikanten. De universiteiten hebben een eigen studieprogramma. Br. Bos zal de aanbevelingen van de vergadering meenemen naar de Raad van Toezicht en Advies/TSB.

De kerk van Arnhem nam een principebesluit tot openstelling van de ambten voor zusters der gemeente en verzoekt de zusterkerken in de regio Arnhem hierover een uitspraak te doen. Na een uitvoerige discussie over de te volgen procedure is de vergadering van oor-

deel dat deze zaak het landelijk verband aangaat.

Kerkelijke examens: voor het vak Kerkgeschiedenis/Kerkrecht zal ds.

J.C. Schaeffer worden vervangen door ds. J. Schouls als primus en voor het vak Kennis en inhoud HS vervangt ds. G. de Lange ds. J. Winter als secundus.

Bij de rondvraag voor de kerken vraagt Doetinchem of er al een regio-scribe is gevonden. Dat blijkt niet het geval te zijn. De kerk van Nijmegen informeert de kerken over haar standpunt inzake het opdragen van jonge kinderen. De kerken kunnen hierop in de volgende vergadering terugkomen. Bij de persoonlijke rondvraag verzoekt br.

D. v.d. Molen in zijn hoedanigheid als regio-archivaris de kerken hem hun relevante archiefstukken toe te sturen. Volgende vergadering: 2 oktober in Apeldoorn, Wageningen is dan roepende kerk.

Regiovergadering 's-Gravenhage d.d. 26 maart 1997

Namens de kerk van Alphen aan den Rijn opent br. C.P. Kleingeld de vergadering op de gebruikelijke wijze. 's-Gravenhage is in verband met acute ziekte van beide afgevaardigden niet vertegenwoordigd, de overige kerken hebben alle twee afgevaardigden gezonden.

Moderamen: br. C.P. Kleingeld, preses en br. A. Hartkamp, scribe. Er zijn op korte termijn enkele mutaties in het predikantenbestand binnen de regio te verwachten. Ds. P.A. Strating van Katwijk/Lisse gaat (binnen de regio) naar Rijswijk, ds. W. Janse van Oegstgeest heeft emeritaat aangevraagd, ds. J.J. Arnold gaat van Zoetermeer naar Apeldoorn en ds. J. de Jonge komt van Hengelo naar Alphen aan den Rijn. Rijswijk en Alphen worden door de vergadering hartelijk gelukgewenst met de nieuwe predikant. Ten aanzien van de overgang van ds. Strating naar Rijswijk brengen de afgevaardigden van Zoetermeer verslag uit (mede namens Den Haag) van de namens de regio uitgevoerde approbatie. Met betrekking tot het vertrek van ds. Arnold uit de regio en de komst van ds. De Jonge zal een regio-contracta worden bijeengeroepen. De kerken van Rijswijk en 's-Gravenhage zullen zich daarmee belasten.

Oegstgeest meldt dat ds. W. Janse gevraagd heeft hem emeritaat te verlenen conform art. 9 van het AKS „met behoud van de naam en de eer van dienaar des Woords”, o.a. implicerend het preekconsent en het recht ambtelijke dienst te verrichten. De regio is er

niet helemaal zeker van dat het beroep op artikel 9 van het AKS terecht is, ook artikel 10 zou mogelijk van toepassing kunnen zijn. Zekerheidshalve is advies van de regionale vergadering Schiedam gevraagd, maar ook deze genabuurde regio heeft op dat punt haar twijfels maar adviseert hartelijk met het verzoek van ds. Janse in te stemmen. Welk advies van ganser harte wordt overgenomen.

Alphen a/d Rijn geeft bij monde van br. Van Voornveld toelichting op het beroep dat op ds. J. de Jonge van Hengelo werd uitgebracht. Ook spreekt Alphen de zorg uit over het geringe aantal predikanten in onze regio. Van de zeven gemeenten hebben slechts twee (Rijswijk en Alphen) straks een eigen dominee. Besloten wordt dat binnen een termijn van twee jaar de problemen rond de bearbeiding van de gemeenten door Dienaren des Woords breed en in alle facetten in kaart gebracht zullen worden. De afgevaardigden zullen het vraagstuk meenemen naar de kerkenraden, op de najaarsvergadering zullen besluiten terzake worden genomen. Lisse geeft vervolgens een toelichting op de Gemeenschappelijke Verklaring over de samsprekingen tussen de kerkenraden van de Geref. Kerk (Vrijgemaakt) en de Ned. Geref. Kerk.

Een aantal vragen wordt door de brs. uit Lisse beantwoord, de mogelijkheden en het 'hoe nu verder' komen uitvoerig ter tafel. Ook de brs. uit Rijswijk en Zoetermeer doen mededeling over contacten met de brs. van Vrijgemaakte zijde.

Zoetermeer brengt een verklaring over de vrouw in het diakenambt ter tafel. Dat ambt zal zowel aan zusters als broeders worden toevertrouwd, zonder dit evenwel te verbinden met of gelijk te stellen aan het ambt uit Hand. 6. De diakenen zullen geen deel uitmaken van de kerkenraad maar samen een diakonale raad vormen.

Met betrekking tot twee vacatures, regio-scribe (vac. br. A. Hartkamp) en secundus-afgevaardigde naar de Raad van Toezicht en Advies van de TSB (vac. ds. H. Schuurman), zal in de najaarsvergadering worden gesproken.

Theologie studeren of vooropleiding volgen?

Voor alle studenten die theologie (gaan) studeren of een vooropleiding daartoe gaan volgen is het nuttig om te weten dat de Theologische Studiebegeleiding (TSB) is opgezet vanuit de Nederlands Gereformeerde Kerken en is bedoeld voor alle studenten die aan

verschillende universiteiten en scholen theologie studeren. De TSB beoogt:

- een nadere toerusting te geven tot het ambt van dienaar des Woords
- de contacten tussen de studenten en de kerken te bevorderen
- de contacten tussen de studenten onderling te bevorderen

Van elke Nederlands Gereformeerde student die zich voorbereidt op het ambt van dienaar des Woords wordt verwacht dat hij vanaf het begin van zijn studie actief deelneemt aan het TSB-werk. Bij kerkelijke examens is een TSB-atteest vereist. Deelname wordt door de kerken bekostigd. Gedurende het cursusjaar (september tot en met mei) zijn er negen bijeenkomsten op zaterdag, van 10.00 tot 16.15 uur onder leiding van de studiebegeleiders drs. H. de Jong, drs. J.C. Schaeffer en drs. H. Smit. De bijeenkomsten worden gewoonlijk gehouden in het gebouw van de Theologische Universiteit van de Christelijke Gereformeerde Kerken in Apeldoorn. De vergaderingen bestaan doorgaans uit twee gedeelten: een preekvoorstel van één van de studenten en een lezing van een begeleider. Ook zijn er gastsprekers. Een goede manier

om kennis te maken met de TSB is het TSB-weekend! Dit seizoen is het weekend van D.V. vrijdagavond 9 mei tot en met zondagmiddag 11 mei in De Wittenberg in Zeist. Verdere informatie of aanmelding: 0187-493786 (Martin van der Klis, secr. TSB).

Onder
andere(n)

Inschrijving TU-Apeldoorn

Voor de theologische studie is een grondige kennis van de klassieke talen van belang. Voor hen die ten aanzien van het Grieks en/of Latijn een deficiëntie hebben, wordt een eenjarige vooropleiding gegeven. Deze cursus start D.V. 2 juni in de TU van de Geref. Kerken Vrijgemaakt te Kampen. In verband daarmee stelt de TU-Apeldoorn hen, die in 1997/98 aan deze cursus willen deelnemen, in de gelegenheid zich dinsdag 6 mei vanaf half twee te laten inschrijven in het gebouw van de TU, Wilhelminapark 4 te Apeldoorn. Graag telefonisch aanmelden (055-5213156). Een verklaring van instemming met de

gereformeerde belijdenis wordt gevraagd. Einddiploma VWO vereist, twee pasfoto's dienen te worden meegenomen. Studenten die geen Latijn/Grieks meer behoeven te doen, kunnen zich laten inschrijven op donderdag 26 juni vanaf half twee. Ook wat deze inschrijving betreft graag eerst telefonisch melden.

Zomerschool Evangelie & Moslims

Van D.V. maandag 16 t/m vrijdag 20 juni 1997 wordt in Utrecht een vijfdaagse zomerschool gehouden, georganiseerd door de Arabische Wereld Zending en de Stichting Evangelie & Moslims. Er wordt ingegaan op koran en hadith (tradities van Mohammed) en de rol die deze spelen in het leven van moslims, op ontwikkelingen in de wereld van de islam, in het bijzonder in Nederland, en op vragen van getuigenis en dienst onder moslims. Daarnaast zijn er activiteiten waarbij de deelnemers moslims ontmoeten in de wijk en de moskee. De kosten van de zomerschool zijn f 185 inclusief maaltijden en overnachting. Opgave/inlichtingen: 033-4611949.

Een greep uit het programma:

Nederland 8d va	f369
België 5d va	f329
Denemarken 13d	f779
Zweden 13d	f899
Tsjechië 15d	f989
Zwitsersland 15d va	f699
Oostenrijk 11d va	f399,50
Frankrijk 9d va	f594
Engeland 11d va	f999
Spanje 13d va	f899
Kreta 15d	f1499
Albanië 15d	f1694
Rusland 8d va	f1474
Israël 8d va	f1369
Turkije 15d	f1864
Egypte 15d	f1749
Marokko 15d	f1699
Zuid-Afrika 23d	f3699
Kenia 15d	f3294
Canada 22d	f2994
Bolivia 22d	f3894
Australië 24d	f3794

TERUG NAAR DE OORSPRONG

Onder de naam Variant biedt Amarant Reizen enkele unieke reizen aan naar steden en streken die in de geschiedenis van de christelijke kerk een prominente rol hebben gespeeld. Ontmoeting met christenen ter plaatse neemt een belangrijke plaats in. Het Variant-programma is bedoeld voor mensen die verbreding zoeken van de eigen horizon en

AMARANT
R E I Z E N

verdieping van hun geloof. Variant-bestemmingen zijn onder meer de steden Moskou en St.-Petersburg, Rome, Jeruzalem en Istanbul. Verder zijn er rondreizen in Turkije en Syrië en in Zuid-Afrika.

AMARANT REIZEN

Amarant Reizen is een christelijke reisorganisatie met een uniek programma van avontuurlijke groepsreizen. Met bestemmingen in heel Europa. In een tent of een vaste accommodatie, op de fiets, te voet, met terreinwagens, eigen vervoer of een unieke dubbeldekker. Daarnaast zijn er ook reizen naar diverse verre bestemmingen. Voor het Variant-programma gelden geen leeftijds grenzen.

Stuur mij de reisgids van Amarant 1997

Naam:m/v
Adres:
PC + plaats:
Telefoonnummer:
In gefrankeerde envelop sturen naar Amarant Reizen
postbus 9349 • 3506 GH Utrecht • tel: 0346 - 212897

